

OSNOVNA ŠOLA ORMOŽ
Znanje | Varnost | Odgovornost | Ustvarjalnost

DRUGAČNOST NAS BOGATI

PODROČJE: SOCIOLOGIJA

RAZISKOVALNA NALOGA

Avtorici:

Zala Cunk

Lea Husel

Mentorici:

Mojca Bauman Kralj, prof.

Sanja Miškovič, prof.

Ormož, 2016

Kaj razumeš pod pojmom drugačnost?

»Za mene so vsi enaki.«

(Aljaž Krabonja, učenec 8. b razreda Osnovne šole Ormož)

ZAHVALA

Za pomoč pri raziskovalni nalogi se zahvaljujema najinima mentoricama Sanji Miškovič in Mojci Bauman Kralj, ki sta naju usmerjali in vodili skozi nastajanje raziskovalne naloge. Razložili sta nama, kako poteka raziskovalni proces in naju veskozi spodbujali. Zahvaljujema se gospem Olgi Veldin Bednjanič, socialni pedagoginji Osnovne šole Ormož, Kristini Podgorelec, socialni pedagoginji Osnovne šole Stanka Vraza, učiteljici Ireni Blagovič, idejni vodja projekta *To smo mi – drugačnost nas bogati* ter učiteljem Aleksandri Kociper, Bredi Šandor, Mateji Meško ter Aleksandru Štermanu, prav tako pa učencem 8. razreda za sodelovanje v ekperimentu, učencem 6. razreda za sodelovanje v fokusni skupini ter učencem s posebnimi potrebami Osnovne šole Ormož za njihovo mnenje. Učiteljici Ireni Kandrič se zahvaljujema za lektoriranje najine raziskovalne naloge.

KAZALO VSEBINE

1.	UVOD.....	7
1.1	Hipoteze	8
1.2	Metode dela	9
1.2.1	Preučevanje literature	9
1.2.2	Tehnika asociacij	9
1.2.3	Anketa	9
1.2.4	Intervju	9
1.2.5	Metoda fokusnih skupin	10
1.2.6	Eksperiment	10
2.	TEORETIČNI DEL.....	12
2.1	Otroci s posebnimi potrebami	12
2.1.1	Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami	12
2.1.2	Pot do usmeritve učenca	12
2.2	Učenci s posebnimi potrebami na Osnovni šoli Ormož	13
2.2.1	Konkretna izvedba in oblike pomoči	14
2.2.2	Projekt To smo mi – drugačnost nas bogati	14
3.	REZULTATI.....	18
3.1	Tehnika asociacij	18
3.2	Anketa	19
3.2.1	Anketa za učence šole o odnosu do učencev s posebnimi potrebami	19
3.2.2	Anketa za učence s posebnimi potrebami	23
3.3	Intervjuji	27
3.3.1	Intervju s specialno pedagoginjo Olgo Veldin Bednjanič	27
3.3.2	Intervju s socialno pedagoginjo Kristino Podgorelec	29
3.3.3	Intervju z učiteljico Ireno Blagovič	32
3.3.4	Mnenja bivših razrednikov učencev v projektu <i>To smo mi – drugačnost nas bogati</i>	34
3.4	Metoda fokusnih skupin	36
3.5	Eksperiment	40
3.5.1	Pred delavnicama	40
3.5.2	1. delavnica	41
4.	DISKUSIJA.....	45
5.	ZAKLJUČEK S SMERNICAMI ZA NAPREJ	48
6.	LITERATURA	49
7.	PRILOGE.....	50

KAZALO SLIK

Slika 1: Plesna delavnica na Osnovni šoli Stanka Vraza v Ormožu (Vir: Keček L., 2015).....	8
Slika 2: Fokusna skupina (Vir: Bauman Kralj M., 2016).....	10
Slika 3: Delež otrok s posebnimi potrebami med vsemi osnovnošolci po vrsti izobraževalnega zavoda v Sloveniji (Vir: SURS, 2016).....	13
Slika 4: Druženje na jesenskem krosu (Vir: Pučko R., 2015)	17
Slika 5: Obisk Pokljuke (Vir: Kolar N., 2015).....	17
Slika 6: Razumevanje pojma učenec s posebnimi potrebami med mlajšimi učenci	18
Slika 7: Poznavanje pojma otroci s posebnimi potrebami	19
Slika 8: Razumevanje pojma otroci s posebnimi potrebami.....	19
Slika 9: Prisotnost učencev s posebnimi potrebami na šolah	20
Slika 10: Prisotnost učencev s posebnimi potrebami v razredih	20
Slika 11: Opredelitev učencev s posebnimi potrebami z eno besedo	21
Slika 12: Odnos do učencev s posebnimi potrebami	21
Slika 13: Težave učencev s posebnimi potrebami.....	22
Slika 14: Prijateljstvo z učenci s posebnimi potrebami	22
Slika 15: Razlogi za neprijateljstvo z učenci s posebnimi potrebami	23
Slika 16: Poznavanje šole za učence s posebnimi potrebami	23
Slika 17: Počutje med sošolci v razredu	24
Slika 18: Sprejemanje s strani sošolcev.....	24
Slika 19: Mnenje o sprejemanju.....	24
Slika 20: Pripravljenost pomagati.....	25
Slika 21: Prošnja za pomoč s strani sošolcev.....	25
Slika 22: Slaba izkušnja s sošolci.....	26
Slika 23: Vrsta slabe izkušnje s sošolci	26
Slika 24: Moteč odnos sošolcev	26
Slika 25: Moteča vedenja sošolcev	27
Slika 26: Počutje med ostalimi učenci v šoli.....	27
Slika 27: Logotip Osnovne šole Stanka Vraza Ormož (Vir: Podgorelec K., 2016)	32
Slika 28: Ob materinskem dnevu v 3. razredu (Vir: Podgorelec K., 2013)	34
Slika 29: Mnenje o delavnici na Osnovni šoli Stanka Vraza	41
Slika 30: Občutki pred, med in po delavnici.....	42
Slika 31: Sprememba občutkov po delavnici	42
Slika 32: Ponovitev druženja	43
Slika 33: Razlogi za ponovitev druženja	43
Slika 34: Plesne delavnice (Vir: Keček L., 2015)	44
Slika 35: Plesne delavnice (Vir: Keček, L., 2015)	44

KAZALO TABEL

Tabela 1: Število učencev s posebnimi potrebami na Osnovni šoli Ormož glede na vrsto primanjkljaja.....	14
Tabela 2: Aktivnosti v projektu To smo mi – drugačnost nas bogati skozi šolska leta	15

POVZETEK

Drugačnost je izziv v vseh pogledih. Je izziv za tistega, ki je drugačen in izziv za tiste, ki se jo trudijo sprejemati. Otroci s posebnimi potrebami so drugačni, od ostalih ljudi pa je odvisno, kako kvalitetno bo njihovo življenje. Sprejeti in razumeti jih moramo ter jim dati možnost, da začutijo, da jih ne izločamo in da se jih ne bojimo. Ljudje smo v splošnem do drugačnosti naravnani odklonilno, tudi kadar gre za otroke s posebnimi potrebami. Poimenujemo jih tudi z izrazi čudni, bolani, nori. Zavedati se moramo, da so tudi oni ljudje, zato je prav, da spodbujamo strpnost in sprejemanje drugačnosti, kar nas zagotovo bogati.

Raziskovali sva poznavanje področja otroci s posebnimi potrebami med vrstniki v Ormožu. Želeli sva ugotoviti, ali učenci razumejo pojem učenec s posebnimi potrebami, ugotoviti, ali imajo do njih predsodke, strahove, pomisleke in kaj se zgodi ob neposrednem stiku vrstnikov z otroki, ki obiskujejo šolo s prilagojenim programom. Ob vsem tem pa sva želeli otrokom Osnovne šole Stanka Vraza dati možnost, da se lahko predstavijo takšni, kot so, da ni nobene potrebe za strah pred tem, kaj si bodo mislili drugi.

V raziskovalni nalogi sva uporabili metodo asociacij, anketiranja, intervju, skupinski pogovor (metoda fokusnih skupin) ter eksperiment.

Ugotovili sva, da velika večina učencev pojem otroci s posebnimi potrebami pozna in je do tega področja pozitivno naravnana, povezujejo pa ga predvsem z nekom, ki je drugačen, potrebuje pomoč in se težje uči. Menijo tudi, da je njihov odnos do učencev s posebnimi potrebami enak kot do vseh ostalih učencev šole in da bi s takim učencem brez težav postali prijatelji. Približno polovica učencev s posebnimi potrebami na Osnovni šoli Ormož se v svojem razredu počuti odlično, prav tako menijo, da jih sprejemajo vsi učenci v razredu. Ugotovili sva tudi, da projekti, ki vzpodbujajo neposredno druženje vrstnikov z učenci s posebnimi potrebami, pozitivno vplivajo na učence, saj jim širijo obzorja, krepijo strpnost do drugačnih, rušijo stereotipe ter vzbujajo občutke sočutja in solidarnosti.

Ključne besede: učenec s posebnimi potrebami, drugačnost, šola s prilagojenim programom, medvrstniško sodelovanje.

ABSTRACT

Being different is a challenge in every aspect. It is a challenge for everyone, for people who are different and for those who are trying to accept them. Children with special needs are different, but the quality of their life depends on other people. We have to accept them, understand them and give them a chance not to feel expelled. People are generally negatively orientated towards difference, even when it comes to children with special needs. We call them by different names like weird, sick, crazy. We have to be aware that they are people too, so it is right that we encourage tolerance and acceptance of difference, which definitely enriches us.

We have researched knowledge in children with special needs among their peers in Ormož. We wanted to determine whether the students understand the concept pupil with special needs, establish if they have prejudices against them, fears, doubts and what happens when their peers are in direct contact with children that attend the school with a special curriculum. We also wanted the children from Primary School Stanka Vraza to be given the opportunity to present them the way they are and they do not need to be terrified of what people think of them.

In our research paper we have used the association technique, a questionnaire, an interview, a group method called focus group and an experiment.

We have found out that most children know the notion children with special needs and that they are positively orientated about that, they mostly link it with someone who is different, needs help and has difficulties studying. They also say that their relationship to children with special needs is the same as their relationship with every other student at school and they would have no

problem becoming friends with them. About half of the students with special needs in Primary School Ormož feel great in their class, they also say that they are accepted by everyone in their class. We also found out that projects that encourage direct socialisation with peers and children with special needs positively affect the children, because they widen their horizon, they enhance tolerance to difference, break down stereotypes, boost the feeling of compassion and tolerance.

Key words: a pupil with special needs, difference, school with a special curriculum, peer collaboration.

1. UVOD

Drugačnost dandanes srečamo že na vsakem koraku. Vsak človek je nekaj posebnega, nekaj neponovljivega in edinstvenega. Od drugih se razlikuje po izgledu, karakterju, sposobnostih, drugačen je tudi v razmišljanju. Naša družba je bolj raznolika, kot se tega zavedamo. V stik z drugačnostjo prihajamo vsepovsod, tudi v šoli, saj jo obiskujemo učenci, ki smo zelo različni, zato se moramo pravilno spoprijeti z nastajajočimi težavami in izzivi v našem življenju. Moramo se potruditi spodbuditi strpnost med vse bolj raznolikimi vrstniki. Drugačnost moramo predstaviti kot izziv, ne pa kot nekaj, česar bi se morali bati. Vsak ima pravico biti drugačen, vsa ta raznolikost pa nas tudi bogati, saj nosi vsak človek v sebi nekaj edinstvenega, zaradi česar je poseben.

Otroci s posebnimi potrebami so otroci, ki zaradi določenih bolezni/duševnih težav ali drugih problemov ne morejo funkcionirati enako hitro/učinkovito kot drugi otroci. Ti otroci so pogostokrat tarče posmehovanja zaradi drugačnega izgleda in drugačnega mišljenja. Po našem mnenju so otroci s posebnimi potrebami enaki kot vsi drugi otroci. Res pa je, da potrebujejo dodatno pomoč (Žerovnik, 2004).

Otroci s posebnimi potrebami si drugačnosti niso izbrali sami, ampak so se z njo rodili. Z naslovom najine raziskovalne naloge *Drugačnost nas bogati* sva želeli sporočiti, da so tudi učenci s posebnimi potrebami ljudje, tako kot jaz in ti, da jih moramo sprejemati v vsej njihovi drugačnosti in jim pomagati, da bodo uspešni. Hoteli sva raziskati odnos mladih do »drugačnih« vrstnikov, do učencev s posebnimi potrebami. Otrokom na Osnovni šoli Ormož hočeva pokazati, da smo konec koncev vsi enaki, čeprav nekateri za napredek potrebujejo dodatno pomoč in spodbude. Kot učenki, ki se zavedava pomena sprejemanja drugačnosti, sva želeli izvedeti, kako na otroke s posebnimi potrebami gledajo najini vrstniki, zato sva se osredotočili na osnovnošolsko mladino. Učencem sva želeli približati miselnost, da nas drugačnost pravzaprav bogati in hkrati uči življenjskih vrednot. Želeli sva izvedeti, ali učenci sploh poznajo pojem otroci s posebnimi potrebami, ugotoviti, ali imajo do njih predsodke, strahove, pomisleke in kaj se zgodi ob neposrednem stiku z otroki, ki obiskujejo šolo s prilagojenim programom. Hkrati pa želiva otrokom Osnovne šole Stanka Vraza dokazati, da se lahko predstavijo takšni, kot so, da ni nobene potrebe za strah pred tem, kaj si bodo drugi mislili. Kot odraščajoči najstniki se zavedava pomena empatije. Pomembno pa nama je, da ugotoviva, v kolikšni meri so najini vrstniki zmožni vživeti se v drugo osebo in njene občutke (empatija) in tako odkriti tiste pozitivne vrednote, ki nam pomagajo pri razvoju naših osebnosti.

Hoteli sva vključiti tudi temeljne poudarke projekta, ki na naši šoli poteka že 6 let in se imenuje *To smo mi – drugačnost nas bogati*. V projektu sodelujeta Osnovna šola Ormož in Osnovna šola Stanka Vraza, ki je šola s prilagojenim programom. Glavni cilj projekta je spoznavanje in sprejemanje drugačnosti, ki nas hkrati uči in bogati.

Ob tem sva tudi želeli pridobiti povratno informacijo tistih odraslih, ki se že leta srečujejo z otroki s posebnimi potrebami, predvsem z vidika neposrednega dela in stika z njimi ter navezovanja stikov, medvrstniškega sodelovanja, zanimalo pa naju je tudi, kako se počutijo učenci, ki imajo odločbo o usmeritvi in so učenci s posebnimi potrebami.

Bili sva zelo radovedni raziskovalki in sva svoje hipoteze preverjali s pomočjo ankete, tehnike asociacij, eksperimenta, intervjuja in s fokusno skupino, kjer sva ob pomoči učencev 6. razreda naše šole, ki se z drugačnostjo že 6 let neposredno srečujejo v projektu *To smo mi- drugačnost nas bogati*, pridobili mnenja in ocene iz različnih stališč.

V najini raziskavi sva najprej določili širše zastavljena raziskovalna vprašanja:

1. Kakšen je odnos vrstnikov do drugačnosti, kadar gre za učence s posebnimi potrebami?
2. Ali je odnos mlajših učencev do učencev s posebnimi potrebami drugačen od odnosa starejših učencev?
3. Ali učenci poznajo pojem otrok s posebnimi potrebami?
4. Ali bi učenci otroka s posebnimi potrebami sprejeli v svojo družbo?
5. Ali imajo vrstniki do učencev s posebnimi potrebami predsodke?
6. Kakšni so občutki učencev, kadar pride do neposrednega stika z učenci s posebnimi potrebami?
7. Ali učenci poznajo šolo v našem kraju, katero obiskujejo samo učenci s posebnimi potrebami?
8. Ali lahko večletno neposredno druženje z učenci s posebnimi potrebami vpliva na spremembo mišljenja oz. opustitev predsodkov?



Slika 1: Plesna delavnica na Osnovni šoli Stanka Vraza v Ormožu (Vir: Keček L., 2015)

1.1 Hipoteze

Zgornja raziskovalna vprašanja so nama služila kot podlaga za postavitev naslednjih hipotez:

H1: Učenci na splošno menijo, da se pojem otroci s posebnimi potrebami nanaša na otroke, ki se težje učijo.

H2: Učenci mislijo, da bi prijateljstvo z učenci s posebnimi potrebami negativno vplivalo na njihov ugled v družbi.

H3: Učenci s posebnimi potrebami na Osnovni šoli Ormož se ne čutijo dovolj sprejeti s strani svojih vrstnikov.

H4: Večina učencev prvotno ob neposrednem stiku z učenci s posebnimi potrebami, ki obiskujejo Osnovno šolo Stanka Vraza, občutijo strah in odpor.

H5: Projekti, ki vzpodbujajo neposredno druženje vrstnikov z učenci s posebnimi potrebami, krepijo strpnost do drugačnih.

1.2 Metode dela

1.2.1 Preučevanje literature

Preučevanje literature sva pričeli s snovanjem ankete, ki so jo reševali učenci različnih osnovnih šol občine Ormož, prav tako pa tudi naše osnovne šole. Rezultati ankete so naju pozitivno presenetili, saj sva ugotovili, da je odnos vrstnikov do drugačnosti učencev s posebnimi potrebami zelo pozitivno naravnani. Ti rezultati so v naju prebudili zanimanje in nama dali zagona še za naprej. Tako sva se lotili raziskovanja po knjižnem materialu in spletnih dokumentih. Najin izbor citirane literature predstavlja osredotočen zapis, ki je vezan izključno na tematiko najine raziskovalne naloge.

1.2.2 Tehnika asociacij

Zanimalo naju je, ali tudi mlajši učenci poznajo izraz učenci s posebnimi potrebami in s čim ga povezujejo. Ker mlajši učenci nekatere besede težje razumejo, sva uporabili tehniko asociacij. Zasnovali sva anketni vprašalnik, na katerem sva navedli nekaj pozitivno naravnanih povedi o pojmu učenec s posebnimi potrebami, prav tako pa tudi negativno zaznamovane povedi. Učence sva prosili, da obkrožijo 4 opise, s katerimi asociirajo - povezujejo pojem učenec s posebnimi potrebami. Pri tej metodi je sodelovalo 66 učencev četrtega in petega razreda (N=66). Vzorec anketnega vprašalnika je PRILOGA A.

1.2.3 Anketa

Sestavili sva anketni vprašalnik, s katerim sva vrednotili poznavanje področja učenci s posebnimi potrebami. S pomočjo zastavljenih vprašanj sva ugotovili poznavanje samega pojma učenec s posebnimi potrebami, zavedanje vrstnikov glede prisotnosti otrok s posebnimi potrebami v njihovem razredu in na šoli, ki jo obiskujejo, mnenje vrstnikov o učencih s posebnimi potrebami ter neposredni odnos do njih, možnost prijateljstva z učencem s posebnimi potrebami in razlogi za neprijateljstvo ter poznavanje šole v kraju, ki jo obiskujejo samo učenci s posebnimi potrebami. Anketne vprašalnike je skupno rešilo 241 učencev (N=241), od tega 116 učencev Osnovne šole Ormož, 71 učencev Osnovne šole Velika Nedelja, 54 učencev Osnovne šole Miklavž pri Ormožu. Vzorec anketnega vprašalnika je PRILOGA B.

Prav tako sva, da jih ne bi posebej izpostavljali, anonimno anketirali učence s posebnimi potrebami, ki obiskujejo našo šolo. Bili so nama zelo pomembna povratna informacija o njihovem počutju in sprejetosti v razredu ter na šoli in o odnosu vrstnikov do njih. Vzorec anketnega vprašalnika je PRILOGA C.

Vprašanja na anketnih vprašalnikih so bila odprtega, zaprtega ter kombiniranega tipa, oblikovali sva jih sami na podlagi dosedanjih razmišljanj in izkušenj z učenci s posebnimi potrebami ter glede na raziskovalna vprašanja. Obdelava podatkov je bila narejena v računalniškem programu Microsoft Excell.

1.2.4 Intervju

Intervjuvali sva specialno pedagoginjo Olgo Veldin Bednjanič, ki je že leta gonilna sila neposrednega dela z otroki s posebnimi potrebami na naši šoli; Kristino Podgorelec, socialno pedagoginjo Osnovne šole Stanka Vraza ter Ireno Blagovič, ki je idejni vodja projekta *To smo mi – drugačnost nas bogati*, katerega vodilo so medvrstniška druženja učencev naše šole in učencev Osnovne šole Stanka Vraza. S pomočjo opravljenih intervjujev (PRILOGE D, E in F) sva pridobili povratno informacijo o tem, kako sploh poteka delo z otroki s posebnimi potrebami, kateri so tisti vidiki, ki odigrajo ključno vlogo pri delu z njimi, kako je delati z otroki, ki obiskujejo šolo s

prilagojenim programom, in kaj je bistvo projekta, ki je povezal našo šolo in Osnovno šolo Stanka Vraza.

Poleg tega sva o pomenu projekta *To smo mi – drugačnost nas bogati* in njegovih vplivih povprašali nekdanje razrednike zdajšnjega 6. razreda, ki je že šest let neposredno vključen v medgeneracijsko sodelovanje z učenci Osnovne šole Stanka Vraza v Ormožu. Želeli sva ugotoviti prednosti ali pomanjkljivosti projekta iz njihovega zornega kota, hkrati pa tudi pozitivne in morebitne negativne učinke projekta na učence.

1.2.5 Metoda fokusnih skupin

Metoda fokusnih skupin je ena od kvalitativnih metod za zbiranje, analizo in interpretacijo podatkov. Sodi torej med metode, pri katerih se uporabljajo nestandardizirane tehnike anketiranja ali opazovanja, ki niso zelo strukturirane, npr. skupinske diskusije ali poglobljeni individualni intervjuji. Izsledki tega tipa raziskovanja niso merljivi. Raziskovalci iščejo kvalitativne podatke za oblikovanje vtisa in ne za številčno ali merljivo definiranje trga ali določene skupine. Kvalitativne raziskave nam dajo odgovor kaj, kako in zakaj, ne pa koliko (Klemenčič, Hlebec, 2007).

Na srečanje fokusne skupine sva povabili učence 6. razreda, ki so že šest let aktivno vključeni v projekt *To smo mi – drugačnost nas bogati*. Predvidevali sva, da nama lahko neposredno pojasnijo in razložijo še nekatere dileme v povezavi z odnosom vrstnikov do učencev s posebnimi potrebami ter občutke ob samih druženjih v projektu. Vnaprej sva si pripravili vprašanja, ki so nama služila kot opora pri pogovoru. Vprašanja so navedena v PRILOGI G.

Pred samim srečanjem sva se pogovorili o poteku srečanja fokusne skupine. Pripravili sva prostor in snemalno opremo. Za dokumentiranje pogovora sva uporabili snemalnik zvoka, da sva lahko zvočni material kasneje tudi ustrezno in dosledno zapisali in analizirali.



Slika 2: Fokusna skupina (Vir: Bauman Kralj M., 2016)

1.2.6 Eksperiment

Ker se nama je zdelo pomembno slišati tudi mnenja tistih, ki pa do zdaj še niso bili neposredno vključeni v druženja z učenci s posebnimi potrebami, sva v raziskovalno nalogo vključili najine sošolce. Povabili sva jih k neposrednemu druženju z učenci osnovne šole Stanka Vraza, ki je šola s prilagojenim programom, da bi videli, ali neposredno druženje lahko vpliva na spremembo oz.

opustitev morebitnih prvotnih negativnih občutkov. Zanimalo naju je ali lahko takšna neposredna družjenja krepijo strpnost do drugačnosti. Merili sva stanje pred druženjem in stanje po druženju. Za to sva uporabili metodo pogovora in anketni vprašalnik, s katerim sva preverili občutke pred samo delavnico in po delavnici. Anketni vprašalnik je del PRILOGE H.

2. TEORETIČNI DEL

2.1 Otroci s posebnimi potrebami

2.1.1 Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami

V devetletni program osnovne šole se v skladu z zakonom vključujejo tisti učenci s posebnimi potrebami, ki lahko glede na vrsto in stopnjo primanjkljaja dosegajo standarde osnovnošolskega programa ob ustrezni prilagoditvi organizacije, načina preverjanja znanja, napredovanja in časovne razporeditve pouka ter ob dodatni strokovni pomoči. (Usmerjanje otrok s posebnimi potrebami v programe vzgoje in izobraževanja, 2016)

Vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami se izvaja v skladu z *Zakonom o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami-ZUOPP-1* in predpisi, ki urejajo področje predšolske vzgoje, osnovnošolskega izobraževanja, poklicnega in strokovnega izobraževanja ter splošnega srednjega izobraževanja (Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, 2011).

Področja posebnih potreb so zajeta v *Zakonu o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (2011)* in so posebej opredeljena v 2. členu. Otroci s posebnimi potrebami so otroci z motnjami v duševnem razvoju, slepi in slabovidni otroci oziroma otroci z okvaro vidne funkcije, gluhi in naglušni otroci, otroci z govorno-jezikovnimi motnjami, gibalno ovirani otroci, dolgotrajno bolni otroci, otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, otroci z avtističnimi motnjami ter otroci s čustvenimi in z vedenjskimi motnjami, ki potrebujejo prilagojeno izvajanje programov vzgoje in izobraževanja z dodatno strokovno pomočjo ali prilagojene programe vzgoje in izobraževanja oziroma posebne programe vzgoje in izobraževanja (Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, 2011).

2.1.2 Pot do usmeritve učenca

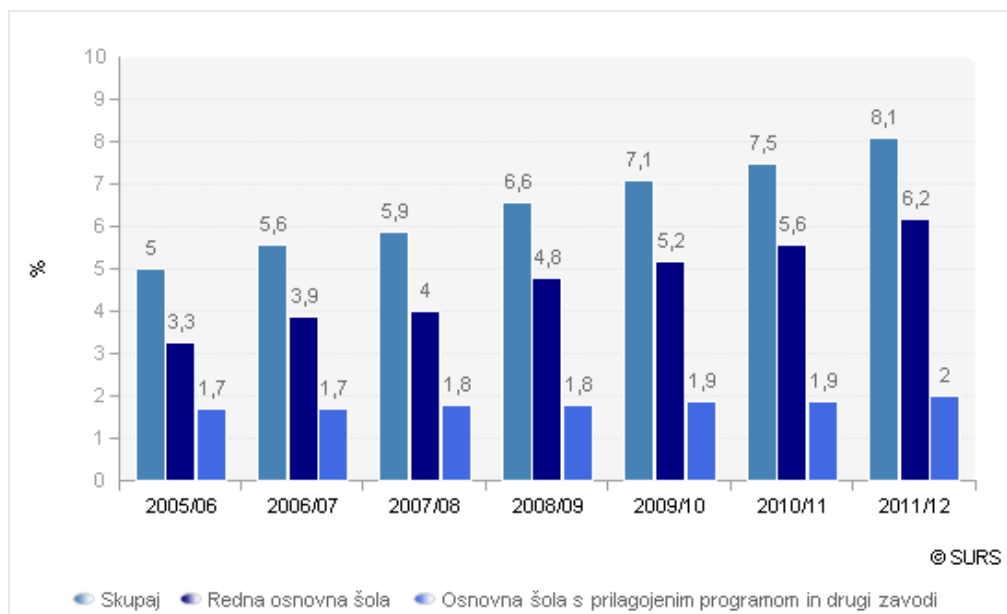
Kadar v šoli učitelj opazi, da ima učenec težave, ga povabi k dopolnilnemu pouku (za posamezni predmet). Dopolnilni pouk je namenjen ponovni ali poglobljeni razlagi učne snovi, da učenec napreduje in usvoji minimalne standarde znanja. Dopolnilni pouk ponavadi poteka v skupini z drugimi učenci.

Če učenec kljub rednemu obiskovanju dopolnilnega pouka ni uspešen in učitelji opažajo, da ima bolj kompleksne težave pri učenju, se povežejo s šolsko svetovalno službo. V takem primeru so v šolo povabljeni tudi učenčevi starši, učenec pa je vključen k dodatni individualni in skupinski pomoči. Ta oblika pomoči je že bolj osredotočena na posebne potrebe učenca, poteka individualno ali v majhnih skupinah (po dva ali trije učenci, ki imajo podobne težave). V sklopu te pomoči se natančneje diagnosticira učenčeve primanjkljaje in močna področja. Potem pomoč največkrat poteka v obliki korekcijskih vaj pri začetnem branju (tehnik za vezano branje, razumevanje prebranega ...) in pisanju (grafomotorika, drža pisala, igre za povezavo glasov s črkami, različne igre s črkami in glasovi ...) ter računanju (pomoč z različnimi konkretnimi didaktičnimi pomagali, orientacija, usvajanje pojma števila ...). Pri starejših učencih so te ure namenjene obdelovanju določenih besedil, učenju izdelave miselnih vzorcev in izpiskov ter motiviranju. Pred vključitvijo učenca k takšni pomoči je potrebno s tem seznaniti učenčeve starše in pridobiti njihovo soglasje (Kesič Dimic, 2015).

Če tudi v tem primeru ni uspeha ali pa učenec napreduje počasneje kot ostali učenci, učenec pa bi potreboval še več prilagoditev in več pomoči, lahko starši sprožijo zahtevo za uvedbo postopka za usmerjanje. Pogosto šola sama obvesti starše in predlaga takšno usmeritev (po ZUOPP-u). Če šola meni, da je usmeritev potrebna, starši pa ne vložijo zahteve za usmeritev, lahko sama odda predlog za uvedbo postopka (Kesič Dimic, 2015).

O usmerjanju otrok s posebnimi potrebami odloča na prvi stopnji *Zavod Republike Slovenije za šolstvo* na podlagi Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP-1), podzakonskih aktov s področja usmerjanja otrok s posebnimi potrebami in Zakona o splošnem upravnem postopku. (Usmerjanje otrok s posebnimi potrebami v programe vzgoje in izobraževanja, 2016)

Usmerjanje je namenjeno otrokom s posebnimi potrebami, ki za uspešno vključevanje v proces vzgoje in izobraževanja potrebujejo ustrezne programe vzgoje in izobraževanja ter zagotovitev različnih načinov in oblik pomoči (Usmerjanje otrok s posebnimi potrebami, 2015).



Slika 3: Delež otrok s posebnimi potrebami med vsemi osnovnošolci po vrsti izobraževalnega zavoda v Sloveniji (Vir: SURS, 2016)

Slika 3 prikazuje delež otrok s posebnimi potrebami med osnovnošolci po vrsti izobraževalnega zavoda v Sloveniji. V redni osnovni šoli se je od šolskega leta 2005/2006 pa do 2011/2012 delež otrok povečeval. V šolskem letu 2005/2006 je le-teh bilo 3,3 %, ob koncu šolskega leta 2011/2012 je bilo v te programe vključenih že 10.000 učencev s posebnimi potrebami, kar je predstavljalo 6,2 % vseh otrok, vključenih v osnovnošolsko izobraževanje.

2.2 Učenci s posebnimi potrebami na Osnovni šoli Ormož

Večletne izkušnje, izobraževanje ter dobro medsebojno sodelovanje strokovnih delavcev šole omogočajo kvaliteto, ki jo zagotavljajo vsi strokovni delavci šole z odgovornostjo ter s pozitivnim odnosom do učencev in njihovih staršev. Cilj vseh je, da za učence vzpostavijo pogoje dela, ki jim omogočajo maksimalni napredek na osebostnem in učnem področju, ob tem pa upoštevajo posebnosti posameznika. Pomembno je, da so učenci enakovredno vključeni v dejavnosti šole kot ostali učenci.

Na naši šoli za področje dela z učenci s posebnimi potrebami skrbi specialna pedagoginja Olga Veldin Bednjanič, ki neposredno izvaja dodatno strokovno pomoč, skrbi, da je delo utečeno, z novostmi na tem področju pa tudi seznanja učiteljski zbor. Na naši šoli je vseh učencev s posebnimi potrebami 1.–9. razreda, ki imajo Odločbo o usmeritvi, 19.

Tabela 1: Število učencev s posebnimi potrebami na Osnovni šoli Ormož glede na vrsto primanjkljaja

PRIMANJKLJAJ UČENCA	ŠTEVILO UČENCEV
Primanjkljaj na posameznih področjih učenja	7
Govorno-jezikovna motnja	3
Slabovidnost in gibalna oviranost	1
Dolgotrajno bolan in primanjkljaj na posameznih področjih učenja	4
Govorno-jezikovna motnja in primanjkljaj na posameznih področjih učenja	2
Dolgotrajno bolan in govorno-jezikovna motnja	1
Slabovidnost	1
Skupaj:	19

Tabela 1 prikazuje, kako so na naši šoli v šolskem letu 2015/2016 učenci s posebnimi potrebami opredeljeni glede na primanjkljaj. Nekateri učenci imajo primanjkljaj na enem področju, nekateri na več področjih hkrati. Največ je učencev, ki imajo primanjkljaj na posameznih področjih učenja, teh učencev je skupno 13. 7 teh učencev ima samo težave na posameznih področjih učenja, medtem ko jih ima 6 še druge primanjkljaje. Na šoli je 1 učenec, ki je gibalno oviran, in 1 učenec, ki je slaboviden.

2.2.1 Konkretna izvedba in oblike pomoči

Otrokom s posebnimi potrebami, ki so usmerjeni v izobraževalne programe s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo, se glede na vrsto in stopnjo primanjkljaja, ovire oziroma motnje lahko prilagodi organizacija, način preverjanja in ocenjevanja znanja, napredovanje, časovna razporeditev pouka ter zagotovi tudi dodatna strokovna pomoč (Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, 2011).

Na začetku vsakega šolskega leta šola za te učence pripravi poseben program dela, ki jim z vsemi prilagoditvami omogoča pot do uspeha.

Individualiziran program zajema predvsem:

- opis učenčevega funkcioniranja, njegova močna in šibka področja;
- oblike in prilagoditve pouka;
- preverjanja in ocenjevanja znanja;
- načine izvajanja DSP;
- prilagoditve;
- organizacijske zadeve in cilje, ki jih bo strokovna skupina lahko preverila med šolskim letom in na koncu šolskega leta (Kesič Dimić, 2015).

2.2.2 Projekt To smo mi – drugačnost nas bogati

V projekt, v katerem sodelujeta Osnovna šola Ormož in Osnovna šola Stanka Vraza, so že od vrtca vključeni učenci, ki v šolskem letu 2015/2016 obiskujejo 6. razred. Glavni cilj projekta je spoznavanje in sprejemanje drugačnosti, ki nas uči in bogati.

Osnovna šola Stanka Vraza v Ormožu je ena izmed osnovnih šol s prilagojenim programom v Sloveniji. Ime je dobila po slovensko-hrvaškem pesniku Stanku Vrazu in je bila ustanovljena okoli leta 1980. Šolo obiskujejo učenci z lažjo, zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju, od katerih je nekaj učencev tudi gibalno oviranih. Ti učenci prihajajo iz občin Ormož, Središče ob Dravi in Sveti Tomaž.

Na Osnovni šoli Stanka Vraza imajo dva izobraževalna programa, in sicer:

- osnovnošolski prilagojeni program z nižjim izobrazbenim standardom (PP NIS), ki je namenjen otrokom s posebnimi potrebami, ki glede na vrsto in stopnjo primanjkljaja, ovire oziroma motnje ne morejo doseči izobrazbenega standarda po izobraževalnem programu osnovnošolskega izobraževanja,
- posebni program vzgoje in izobraževanja (PPVI), ki je namenjen otrokom z zmerno, s težjo in težko motnjo v duševnem razvoju (Osnovna šola Stanka Vraza, 2015).

Za želeno drugačnost smo pripravljene storiti marsikaj. Manj zaželene drugačnosti se bojimo in je ne znamo ali nočemo sprejeti. Pogosto se dogaja, da so otroci, ki obiskujejo Osnovno šolo Stanka Vraza, zaradi nepoznavanja njihove drugačnosti, zasmehovani. Namesto, da se jim čudimo in jih opazujemo, se moramo o tem odkrito pogovarjati. Sprejeti moramo izziv in jim dati možnost, da pokažejo svojo drugačnost.

Tabela 2: Aktivnosti v projektu *To smo mi – drugačnost nas bogati* skozi šolska leta

ŠOLSKO LETO 2010/2011		
DEJAVNOST	CILJNA SKUPINA	CILJI
3 športna srečanja	Vsi učenci OŠ Stanka Vraza Ormož in učenci 1. a in 1. b razreda OŠ Ormož	<p>Utrjevanje poznanstev med učenci obeh šol – večina učencev OŠ Ormož je bila v vrtcu v prostorih OŠ Stanka Vraza, tako da se učenci že kar poznajo med seboj.</p> <p>Spoznavanje drugačnosti – učenci OŠ Ormož spoznavajo ljudi s posebnimi potrebami, spoznavajo njihove lastnosti in se jih učijo sprejemati takšne, kakršni so.</p> <p>Možnost dokazovanja lastnih sposobnosti – učenci OŠ Stanka Vraza imajo možnost sodelovanja z umsko in s telesno normalno razvitimi učenci – lahko se primerjajo z njimi in pokažejo svoje sposobnosti, in tako razvijajo svojo pozitivno samopodobo.</p> <p>Naučiti se upoštevati pravila – nova situacija je priložnost za nova pravila – treba jih je poslušati in jih tudi upoštevati. Prav tako se ponuja nova možnost učenja sprejemanja poraza in zmage in predvsem sprejemanja dejstva, da je dostikrat pomembno predvsem sodelovati in ne le zmagati.</p> <p>Druženje pa je tisti osnovni cilj, ki pripomore k boljšemu spoznavanju.</p>
ŠOLSKO LETO 2010/2011		
3 srečanja (glasbena delavnica, športni delavnici)	Vsi učenci OŠ Stanka Vraza Ormož in učenci 2. a in 2. b razreda OŠ Ormož	Poglabljanje medsebojnih odnosov.
ŠOLSKO LETO 2012/2013		

Decembrska delavnica (izdelovanje voščilnic)	Vsi učenci OŠ Stanka Vraza Ormož in učenci 3. a in 3. b razreda OŠ Ormož	Skupno preživljanje trenutkov, ki bogatijo.
Sodelovanje pri proslavi ob materinskem dnevu		Razvijanje občutka za sočloveka.
Športno srečanje		Sledenjem cilja naslova projekta To smo mi – drugačnost nas bogati. Učenje zavedanja, da je vsak človek poseben. Uresničevanje vizije, ki pravi, da je vsak človek brezmejno pomemben v svoji drugačnosti in hkrati enako pomemben kot vsi drugi ljudje ...
ŠOLSKO LETO 2013/2014		
Decembrska delavnica (izdelovanje izdelkov za praznični bazar)	Vsi učenci OŠ Stanka Vraza Ormož in učenci 4. a in 4. b razreda OŠ Ormož	Ustvarjalno druženje na OŠ Stanka Vraza.
Čajanka		Prijetno in sproščeno druženje ob čaju in piškotih na OŠ Ormož
Športno druženje	Učenci 1. in 2. razreda OŠ Stanka Vraza in učenci 1. razreda OŠ Ormož	Prijetno športno druženje, pohod na Strmec.
ŠOLSKO LETO 2014/2015		
Sodelovanje pri pouku v oddelkih NIS in v PPVI 2 na OŠ Stanka Vraza	Vsi učenci OŠ Stanka Vraza Ormož in učenci 5. a in 5. b razreda OŠ Ormož	Spoznavanje učnega dela na obeh šolah.
Raziskovalno delo s področja naravoslovja na OŠ Ormož		Aktivno vključevanje v pouk. Spoznavanje načina dela v »redni« osnovni šoli in v šoli s prilagojenim programom.
ŠOLSKO LETO 2015/2016		
Sodelovanje na športnem dnevu OŠ Ormož v parku	Vsi učenci in delavci OŠ Stanka Vraza Ormož in OŠ Ormož	Skupni tek na krosu in hip hop delavnice s plesno šolo Samba. Slavnostna gostja letošnjega jesenskega krosa je bila Vanja Zelenik , nekdanja učenka OŠ Stanka Vraza, udeleženka Poletne svetovne specialne olimpijade v Los Angelesu, ki je v dresu Slovenije osvojila zlato medaljo in dve bronasti medalji. Pridružitvev učenca OŠ Stanka Vraza, ki se je v teku na 600 metrov v svoji starostni kategoriji pomeril z učenci OŠ Ormož in se odlično odrezal.
Skupni ogled biatlonske tekme na	Vsi učenci OŠ Stanka Vraza Ormož in	Sproščeno športno druženje.

Pokljuki	učenci 6. a in 6. b razreda OŠ Ormož	
----------	--------------------------------------	--



Slika 4: Druženje na jesenskem krosu (Vir: Pučko R., 2015)

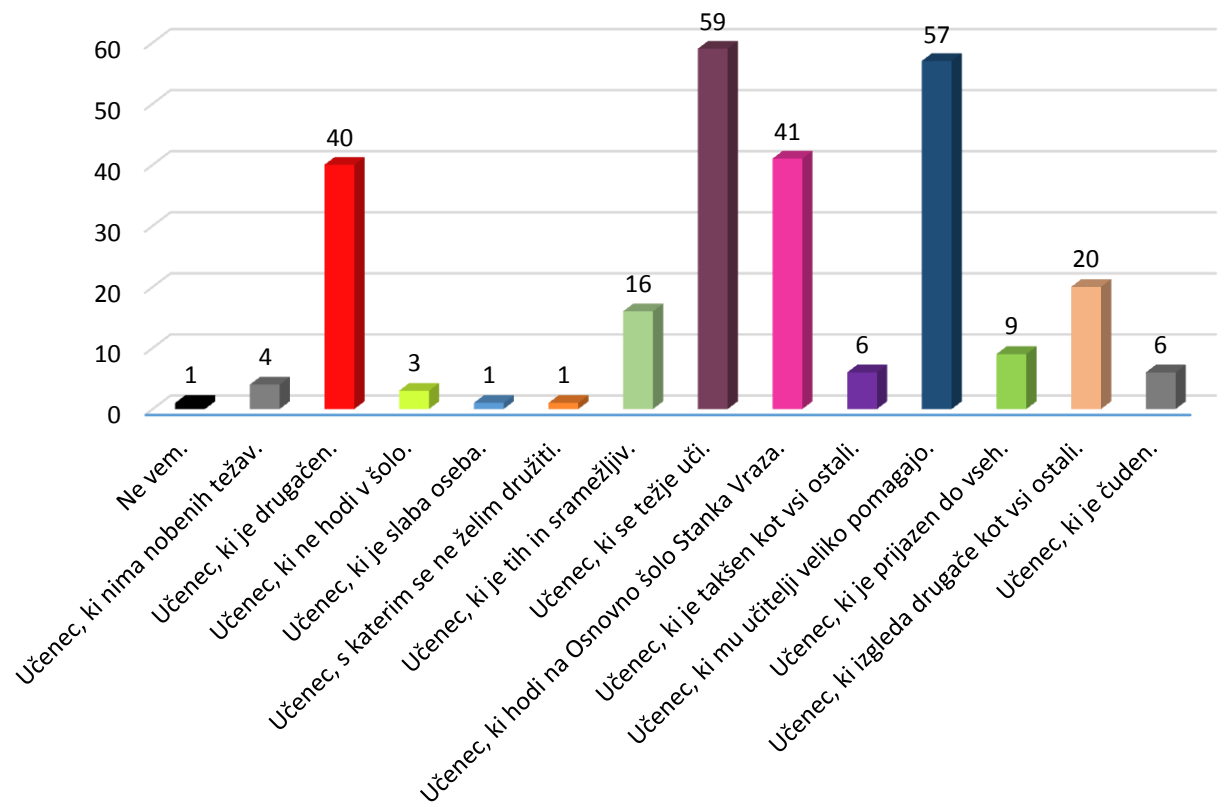


Slika 5: Obisk Pokljuke (Vir: Kolar N., 2015)

3. REZULTATI

3.1 Tehnika asociacij

Zanimalo naju je, s čim pojem učenci s posebnimi potrebami povezujejo mlajši učenci. Ker učenci zaradi razumevanja nekatere pojme težje opredelijo, sva z njimi izvedli krajšo tehniko asociacij. Brez predhodnega preverjanja razumevanja pojma so učenci izbirali med možnimi pozitivnimi in negativnimi trditvami tako, da so obkrožili 4 opise, s katerimi asociirajo/povezujejo pojem učenci s posebnimi potrebami. Pri tej metodi je sodelovalo 66 učencev 4. in 5. razreda (N=66). Vzorec vprašalnika tehnike asociacij je PRILOGA A.



Slika 6: Razumevanje pojma učenec s posebnimi potrebami med mlajšimi učenci

Učence 4. in 5. razreda sva vprašali, kaj sploh pomeni pojem učenec s posebnimi potrebami. Da bi jim delo olajšali, sva jim razdelili ankete, na katerih so pobarvali 4 odgovore, ki so se jim zdeli najustreznejši v povezavi s tem pojmom. Pri tem je sodelovalo 66 učencev. Največje število učencev, to je 59, meni, da so to učenci, ki se težje učijo, 57 učencev misli, da so to učenci, ki jim učitelji veliko pomagajo, 41 učencev pa meni, da so to učenci, ki obiskujejo Osnovno šolo Stanka Vraza. 40 učencev je mnenja, da so to učenci, ki so drugačni. 20 učencev misli, da so to otroci, ki izgledajo drugače kot mi, 16 jih pa meni, da so to učenci, ki so tihi in sramežljivi. Med manj pogostimi odgovori so bili, da so to učenci, ki so do vseh prijazni (9 odgovorov), da so to učenci, ki so enaki kot vsi ostali, da so čudni, da nimajo nobenih težav, trije mislijo, da so to učenci, ki ne hodijo v šolo, 1 učenec meni, da je to nekdo, ki je slaba oseba, drugi misli, da je to oseba, s katero se ne želi družiti. Samo 1 učenec pa ne ve, kaj ta pojem pomeni.

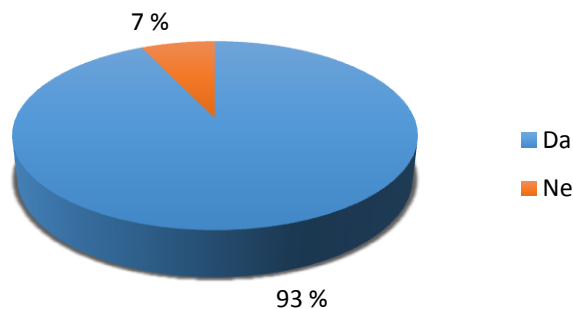
3.2 Anketa

3.2.1 Anketa za učence šole o odnosu do učencev s posebnimi potrebami

S pomočjo anketnega vprašalnika sva ugotovili poznavanje samega pojma učenec s posebnimi potrebami, zavedanje vrstnikov glede prisotnosti otrok s posebnimi potrebami v njihovem razredu in na šoli, ki jo obiskujejo, mnenje vrstnikov o učencih s posebnimi potrebami ter neposredni odnos do njih, možnost prijateljstva z učencem s posebnimi potrebami in razlogi za neprijateljstvo ter poznavanje šole v kraju, ki jo obiskujejo samo učenci s posebnimi potrebami. Anketne vprašalnike je skupno rešilo 241 učencev (N=241), od tega 116 učencev Osnovne šole Ormož, 71 učencev Osnovne šole Velika Nedelja, 54 učencev Osnovne šole Miklavž pri Ormožu. V anketiranje niso bili vključeni učenci s posebnimi potrebami. Vzorec anketnega vprašalnika je PRILOGA B.

Vprašanja na anketnem vprašalniku so bila odprtega, zaprtega ter kombiniranega tipa. Vprašanja sva oblikovali sami na podlagi dosedanjih razmišljanj in izkušenj z učenci s posebnimi potrebami ter glede na raziskovalna vprašanja. Obdelava podatkov je bila narejena v računalniškem programu Microsoft Excell.

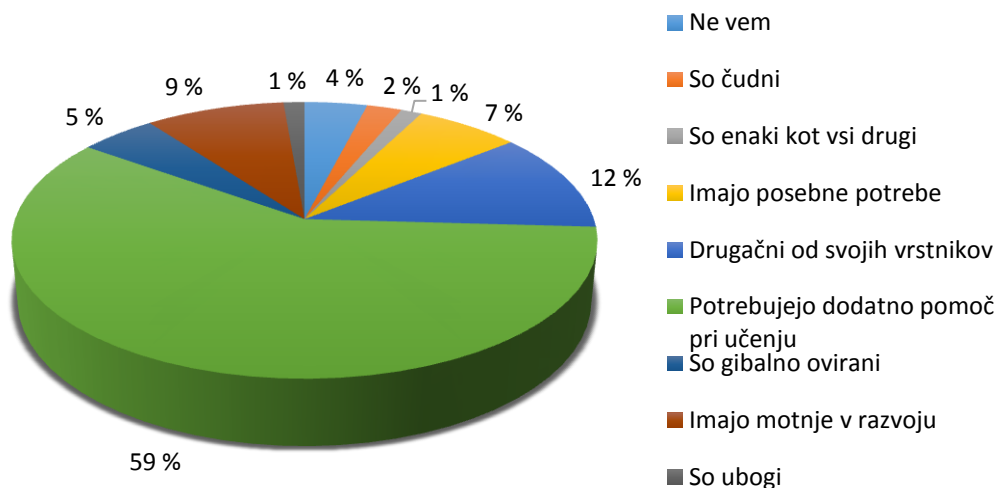
PRVO VPRAŠANJE: Ali poznaš pojem otroci s posebnimi potrebami?



Slika 7: Poznavanje pojma otroci s posebnimi potrebami

Na vprašanje zaprtega tipa *Ali poznaš pojem otroci s posebnimi potrebami?* so anketiranci v največjem številu (93 %) odgovorili, da pojem poznajo, 7 % anketirancev pa je odgovorilo, da pojma ne pozna.

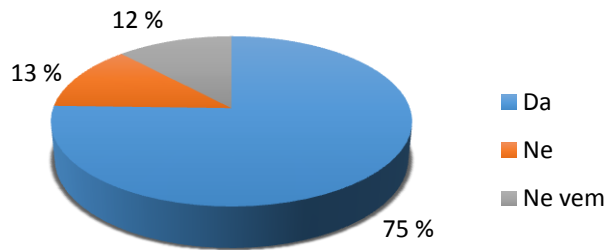
DRUGO VPRAŠANJE: Kako bi pojem razložil?



Slika 8: Razumevanje pojma otroci s posebnimi potrebami

Na vprašanje odprtega tipa *Kako bi pojem razložil?* je 59 % anketirancev odgovorilo, da so to učenci, ki potrebujejo dodatno pomoč pri učenju. 12 % anketirancev je odgovorilo, da so to učenci, ki so drugačni od svojih vrstnikov. Manj zastopani odgovori so bili, da so to učenci, ki imajo motnje v razvoju (9 %) in posebne potrebe (7 %). 4 % anketirancev pa pojma ne zna razložiti. Med manj pogostimi odgovori so bili tudi, da so ti učenci čudni, da so ubogi, pa tudi da so enaki kot vsi drugi.

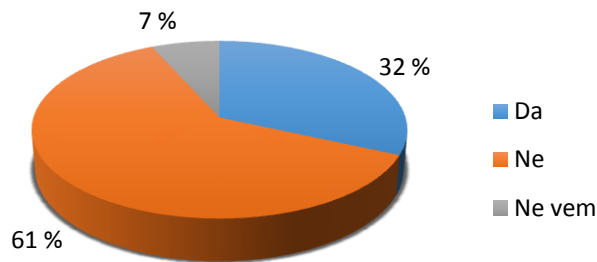
TRETJE VPRAŠANJE: Ali so na vaši šoli učenci s posebnimi potrebami?



Slika 9: Prisotnost učencev s posebnimi potrebami na šolah

Zanimalo naju je tudi, ali se učenci zavedajo prisotnosti učencev s posebnimi potrebami na njihovi šoli. Odgovori so naju pozitivno presenetili, saj jih je kar 75 % odgovorilo z da, kar pomeni, da se učenci prisotnosti zavedajo. Z ne je odgovorilo samo 13 % anketirancev, z ne vem pa 12 %.

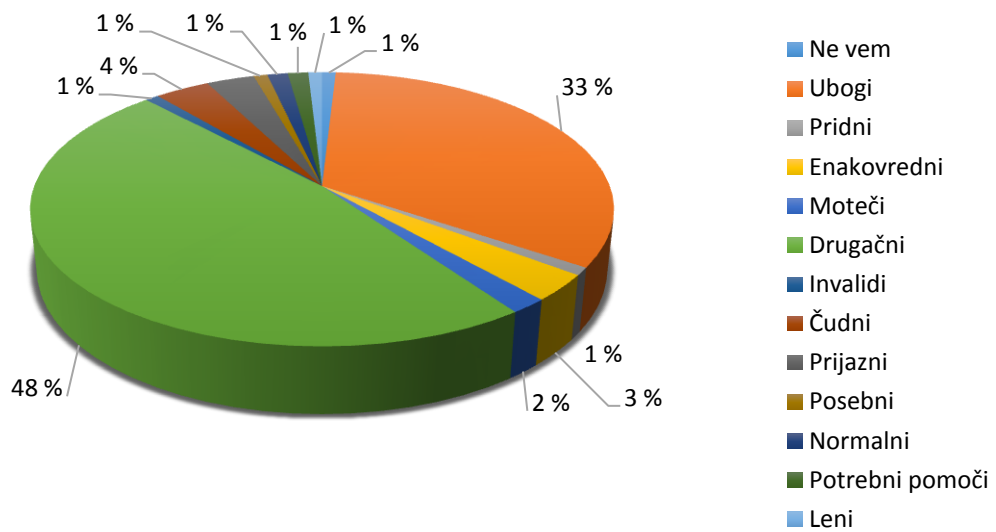
ČETRTO VPRAŠANJE: Ali so v tvojem razredu učenci s posebnimi potrebami?



Slika 10: Prisotnost učencev s posebnimi potrebami v razredih

Na vprašanje zaprtega tipa *Ali so v tvojem razredu učenci s posebnimi potrebami?* jih je več kot polovica (61 %) odgovorila z ne, z da je odgovorilo 32 % anketirancev, z ne vem pa je odgovorilo 7 % anketirancev. Pomemben je podatek, da v vseh razredih ni učencev s posebnimi potrebami.

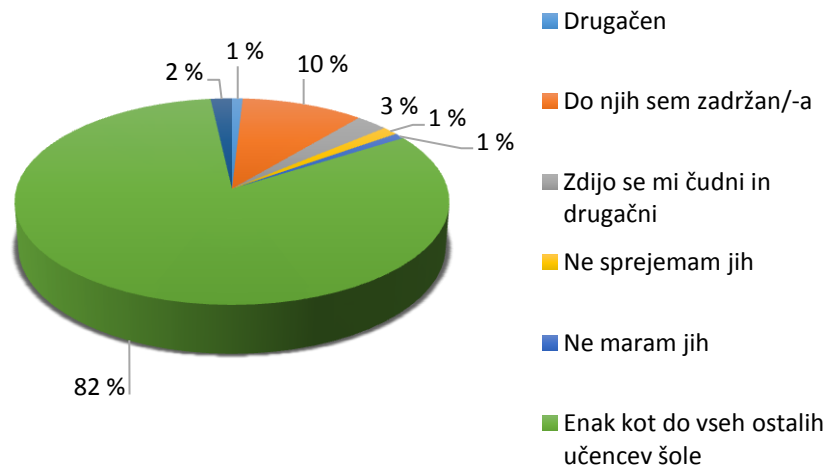
PETO VPRAŠANJE: Kako bi te učence opredelil/-a z eno besedo?



Slika 11: Opredelitev učencev s posebnimi potrebami z eno besedo

Malo manj kot polovica (48 %) anketirancev je na vprašanje *Kako bi te učence opredelil/-a z eno besedo?* odgovorila, da so to učenci, ki so drugačni. Učenci so menili tudi, da so to učenci, ki so ubogi (33 %). Med odgovori so bili tudi, da so to učenci, ki so čudni, da so moteči, da so enakovredni in da so pridni. Posamezniki so menili, da so to učenci, ki so posebni, leni, da so potrebni pomoči, da so invalidi, da so normalni. 1 % anketirancev pa ne ve, kako bi jih opredelil.

ŠESTO VPRAŠANJE: Kakšen je tvoj odnos do njih?

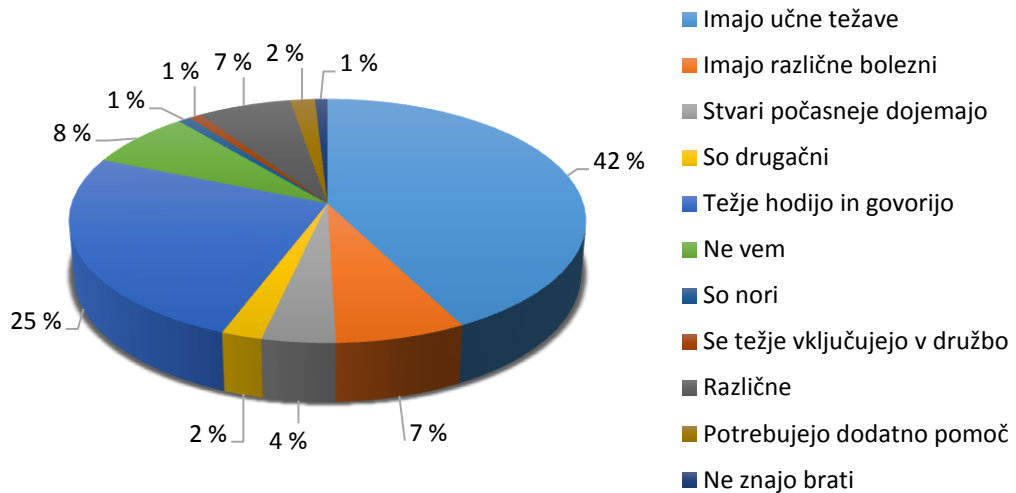


Slika 12: Odnos do učencev s posebnimi potrebami

Ker želiva, da bi učenci začutili pomen spoštovanja drugačnosti, sva želeli izvedeti, kakšen je odnos vrstnikov do učencev s posebnimi potrebami. Postavili sva vprašanje *Kakšen je tvoj odnos do njih?*. Največ (82 %) anketirancev je odgovorilo, da je njihov odnos enak kot do vseh ostalih učencev šole, kar naju je zelo osrečilo. 10 % pa jih meni, da so do njih zadržani, 3 % anketirancev pa se otroci s posebnimi potrebami zdi čudni in drugačni. Manjši odstotek jih je odgovorilo tudi, da jih

ne mara in jih ne sprejema. En učenec meni, da je njegov odnos do učencev s posebnimi potrebami drugačen, drugi učenec pa meni, da je njegov odnos do njih zelo dober.

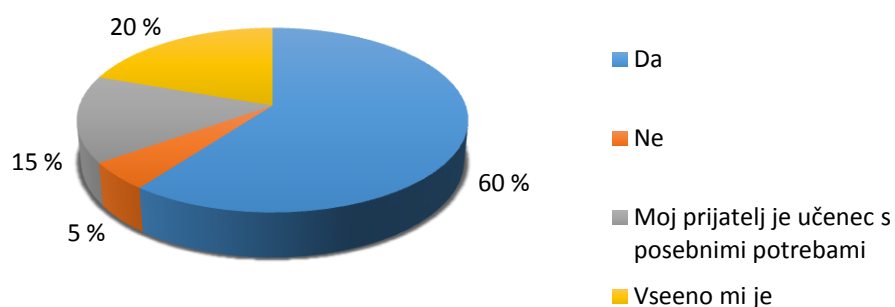
SEDMO VPRAŠANJE: Kakšne težave imajo ti učenci?



Slika 13: Težave učencev s posebnimi potrebami

Na odprto vprašanje *Kakšne težave imajo ti učenci?* sva dobili veliko različnih odgovorov. 42 % anketirancev, kar je največ, misli, da imajo ti učenci učne težave, 25 % jih meni, da težje hodijo in govorijo, 8 % anketirancev ne ve, kakšne težave imajo, 7 % jih meni, da imajo različne bolezni, prav toliko jih meni, da imajo različne težave. Nekateri mislijo, da učenci s posebnimi potrebami stvari počasneje dojemajo, da so drugačni ter da potrebujejo dodatno pomoč. Najmanj pogosti odgovori so bili, da so ti učenci nori, da ne znajo brati ter da se težje vključujejo v družbo.

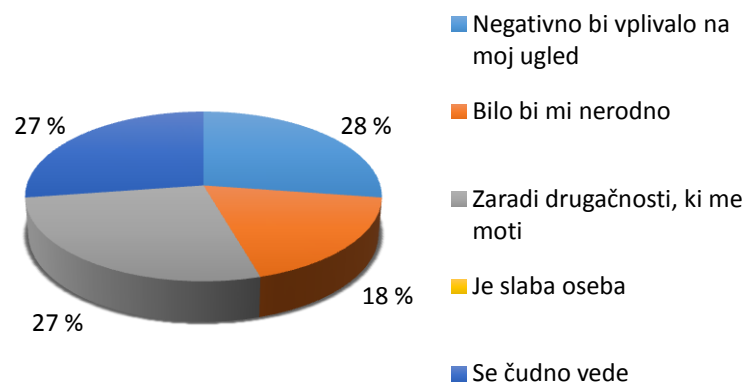
OSMO VPRAŠANJE: Ali bi s takšnimi učenci postal/-a prijatelj/-ica?



Slika 14: Prijateljstvo z učenci s posebnimi potrebami

Zanimalo pa naju je tudi, ali bi učenci s temi otroci postali prijatelji. Na vprašanje *Ali bi s takšnimi učenci postal/-a prijatelj/-ica?* je 60 % anketirancev odgovorilo, da bi z njimi postali prijatelji, 20 % je odgovorilo, da jim je vseeno, 15 % pa, da že imajo prijatelja s posebnimi potrebami. Le 5 % anketirancev je odgovorilo, da z otroki s posebnimi potrebami ne bi postali prijatelji.

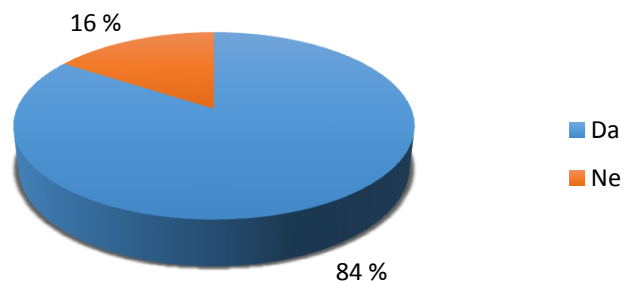
DEVETO VPRAŠANJE: Navedi svoj razlog, zakaj s takim učencem ne bi postal/-a prijatelj/-ica.



Slika 15: Razlogi za neprijateljstvo z učenci s posebnimi potrebami

Od 5 % učencev, ki so na prejšnje vprašanje odgovorili z ne, sva želeli izvedeti, zakaj tako menijo. 28 % anketirancev je odgovorilo, da bi to negativno vplivalo na njihov ugled, 27 %, da jih njihova drugačnost moti, 27 % pa meni, da se čudno vedejo. 18 % anketirancev je odgovorilo, da bi jim bilo nerodno. Nihče od anketirancev ni odgovoril, da zato ker je to slaba oseba.

DESETO VPRAŠANJE: Ali poznaš kakšno šolo, katero obiskujejo samo otroci s posebnimi potrebami?



Slika 16: Poznavanje šole za učence s posebnimi potrebami

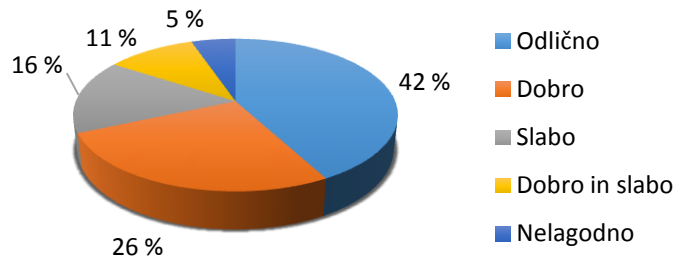
Na zaprti tip vprašanja *Ali poznaš kakšno šolo, katero obiskujejo samo otroci s posebnimi potrebami?* je 84 % anketirancev odgovorilo z da, 16 % pa z ne.

Najini anketiranci, ki takšno šolo poznajo, so jo tudi poimenovali. Večina jih je navedla Osnovno šolo Stanka Vraza v Ormožu, 1 pa tudi ZUDV Dornava.

3.2.2 Anketa za učence s posebnimi potrebami

S pomočjo anketnega vprašalnika sva želeli ugotoviti tudi, kako pa se med svojimi vrstniki počutijo učenci s posebnimi potrebami. Anketne vprašalnike je rešilo vseh 19 učencev naše šole (N=19), ki imajo Odločbo o usmeritvi in jim pripadajo določene prilagoditve in oblike pomoči. Od njih sva želeli izvedeti, kako se počutijo med svojimi vrstniki, ali imajo oz. so imeli kakšne težave v razredu in ali jih kaj v zvezi s sošolci moti. Vzorec anketnega vprašalnika je PRILOGA C.

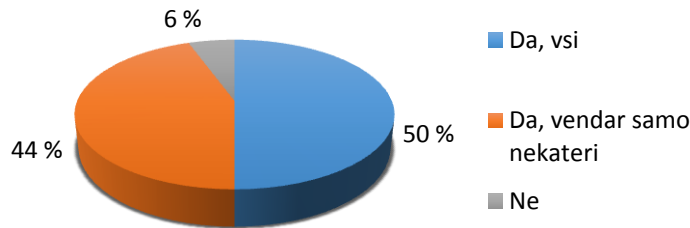
PRVO VPRAŠANJE: Kako se počutiš med sošolci v razredu?



Slika 17: Počutje med sošolci v razredu

42 % učencev je odgovorilo, da se v razredu počutijo odlično, 26 % se počuti dobro, 16 % se počuti slabo, 11 % se počuti dobro in slabo hkrati, 5 % pa jih je odgovorilo, da se počutijo nelagodno.

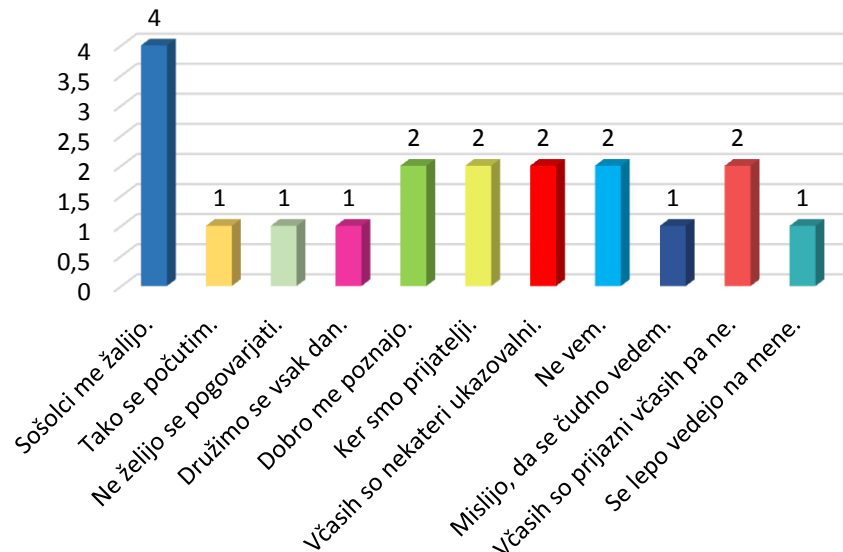
DRUGO VPRAŠANJE: Ali meniš, da te sošolci sprejemajo?



Slika 18: Sprejemanje s strani sošolcev

50 % učencev, meni, da jih sprejemajo vsi sošolci, 44 % jih meni, da jih sprejemajo nekateri sošolci in 6 % učencev s posebnimi potrebami meni, da jih sošolci ne sprejemajo.

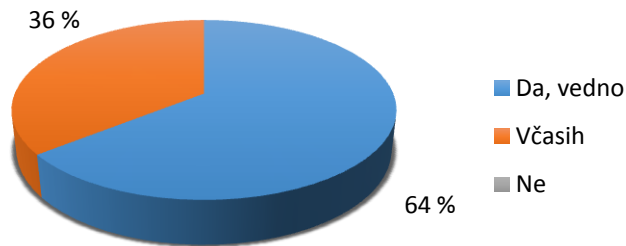
TRETJE VPRAŠANJE: Zakaj tako meniš?



Slika 19: Mnenje o sprejemanju

Na tretje vprašanje, zakaj tako menijo, je tistih 50 % učencev, ki so odgovorili, da jih sošolci popolnoma sprejemajo, navedlo, da zato, ker jih dobro poznajo, ker se družijo vsak dan in ker so prijatelji, se lepo vedejo do njih in jih cenijo. Učenci so menili tudi, da so včasih nekateri sošolci ukazovalni, včasih so prijazni, včasih pa ne. 6 % učencev, ki so odgovorili, da jih sošolci ne sprejemajo, je največ navedlo, da jih sošolci žalijo, se z njimi ne želijo pogovarjati, mislijo, da se čudno vedejo, nekateri se preprosto tako počutijo, so pa tudi nekateri, ki so odgovorili z ne vem.

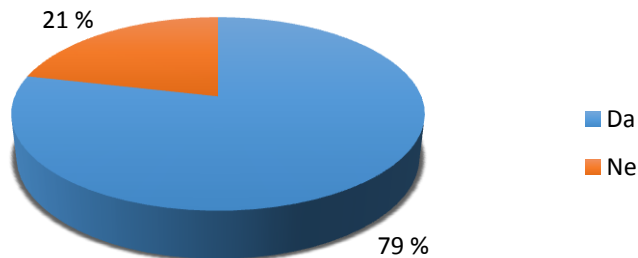
ČETRTO VPRAŠANJE: Ali so ti sošolci pripravljeni pomagati?



Slika 20: Pripravljenost pomagati

64 % učencev s posebnimi potrebami meni, da so jim sošolci vedno pripravljeni pomagati, 36 % jih meni, da so jim sošolci pripravljeni pomagati le včasih. Nihče ni izbral odgovora, da jim sošolci niso pripravljeni pomagati.

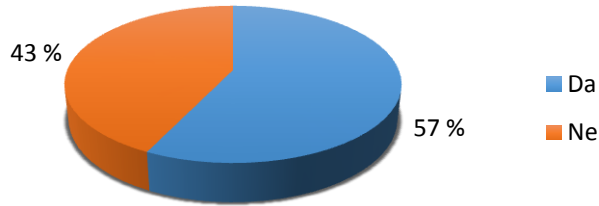
PETO VPRAŠANJE: Ali te je kdo od sošolcev že kdaj prosil za pomoč?



Slika 21: Prošnja za pomoč s strani sošolcev

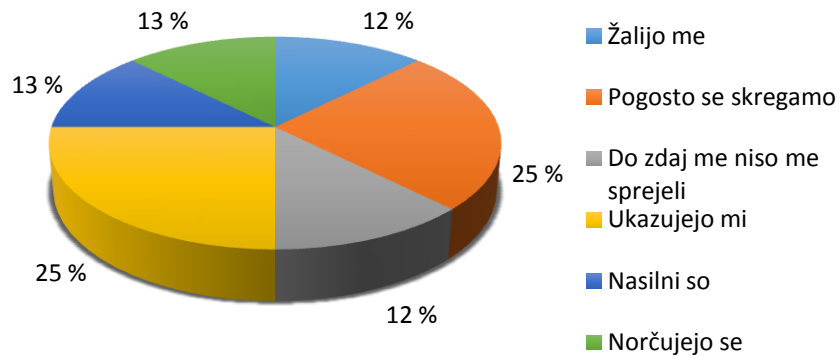
79 % učencev meni, da so jih sošolci že prosili za pomoč, 21 % pa jih meni, da jih sošolci še nikoli niso prosili za pomoč.

ŠESTO VPRAŠANJE: Ali si imel/-a do sedaj kakšno slabo izkušnjo s sošolci?



Slika 22: Slaba izkušnja s sošolci

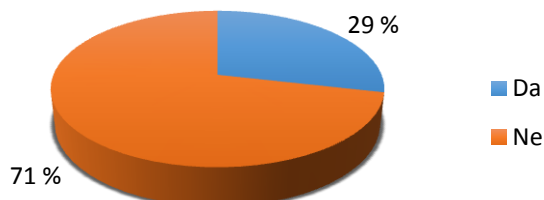
57 % učencev je že imelo slabo izkušnjo s sošolci, 43 % jih meni, da slabe izkušnje še niso imeli. Tisti, ki so slabo izkušnjo že imeli, so zapisali, kakšne so te izkušnje bile.



Slika 23: Vrsta slabe izkušnje s sošolci

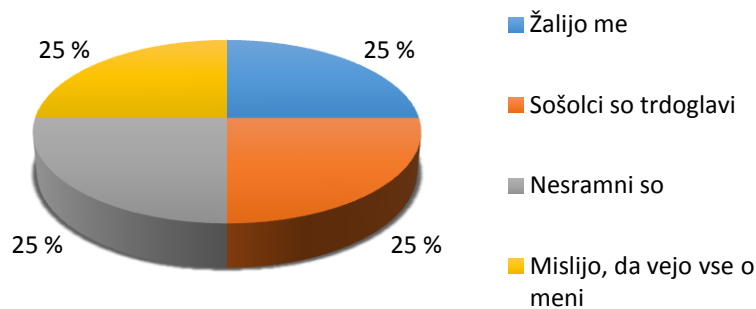
25 % jih meni, da se s sošolci pogosto skregajo, prav toliko jih meni, da jim sošolci ukazujejo. 13 % jih meni, da so sošolci do njih nasilni in se iz njih norčujejo. 12 % jih meni, da jih do sedaj sošolci še niso sprejeli, prav toliko jih meni, da jih sošolci žalijo.

SEDMO VPRAŠANJE: Ali te pri odnosu sošolcev do tebe kaj posebej moti?



Slika 24: Moteč odnos sošolcev

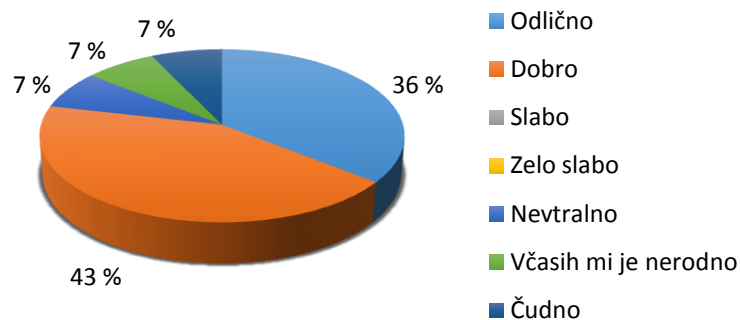
71 % učencev je odgovorilo, da jih v odnosu sošolcev do njih nič ne moti. 29 % učencev pa meni, da jih v odnosu nekaj moti.



Slika 25: Moteča vedenja sošolcev

29 % učencev, ki so odgovorili, da jih v odnosu sošolcev do njih nekaj moti, je navedlo, da jih moti žaljenje, da so sošolci trdoglavi, nesramni ter mislijo, da vedo vse o njih.

OSMO VPRAŠANJE: Kako se počutiš v družbi ostalih učencev na šoli?



Slika 26: Počutje med ostalimi učenci v šoli

43 % učencev s posebnimi potrebami se med ostalimi učenci šole počuti odlično, 36 % se počuti dobro. 7 % je včasih pred ostalimi učenci šole nerodno, prav toliko se jih počuti čudno in nevtralno.

3.3 Intervjuji

3.3.1 Intervju s specialno pedagoginjo Olgo Veldin Bednjanič

Intervjuvali sva specialno pedagoginjo Olgo Veldin Bednjanič, ki je že leta gonilna sila neposrednega dela z otroki s posebnimi potrebami na naši šoli, skrbi predvsem za to, da vsi postopki tečejo brez težav, hkrati pa s temi učenci preživi največ časa. Povprašali sva jo o tem, kaj je vodilo njenega dela, o dosedanjih izkušnjah pri delu z otroki s posebnimi potrebami, o navezovanju stikov in vzpostavljanju odnosa s temi učenci ter o sodelovanju s šolo s prilagojenim programom v našem kraju. Vprašanja intervjuja so del PRILOGE D.

1. Zakaj ste se odločili za ta poklic?

Na delovnem mestu učiteljice individualne in dodatne strokovne pomoči sem pristala po spletu različnih okoliščin. Dolgo nisem imela sreče pri redni zaposlitvi, in tako sem bila nekaj časa

zaposlena tudi na OŠ Stanka Vraza, ki je namenjena izobraževanju otrok s posebnimi potrebami. Tam sem pridobila veliko znanja in izkušenj za delo z drugačnimi otroki, vmes pa se je pokazala še možnost dodatnega izobraževanja v tej smeri. Po zaposlitvi na sedanji šoli, sem nekaj časa poučevala na razredni stopnji, ko pa so se pokazale potrebe za delo na tem področju, pa sem ga nekako postopoma začela prevzemati. Izkoristila sem vsako možnost za pridobivanje dodatnih znanj in izmenjavo mnenj z različnimi strokovnjaki. Ustvarila sem si neko svojo vizijo in način dela.

2. Kaj je vodilo vašega dela?

Osnovno vodilo mojega dela je prav gotovo podpora učencem, ki so zaradi različnih vzrokov drugačni, skozi vzgojno-izobraževalni proces. Skozi delo me vodi poskušanje vživljanja v njihove težave in stiske.

3. Kateri je najtežji del vašega poklica in če se, s kakšnimi težavami se soočate?

Težave pri delu se pojavljajo različno, skozi čas pa jih je vedno manj. Od vseh težav, ki se še pojavljajo, se kdaj pa kdaj kažejo težave pri sodelovanju s starši, predvsem kar se tiče izpolnjevanja njihovih zahtev in pričakovanj.

4. Kako prepoznate otroke s posebnimi potrebami?

Težko je z besedami opisati, kako prepoznati otroke, ki so drugačni. Včasih imam občutek, da jih opazim že s pogledom, tiste z učnimi težavami pač s spremljanjem učenja in dela, pogosto pa otroci, ki imajo stiske in druge težave, iščejo pozornost in jih je na tak način možno prepoznati. Nekatero prepoznamo hitro, nekateri svoje težave dobro skrivajo in jih je težje prepoznati.

5. Na kakšen način razvijete ustrezen odnos z učenci, s katerimi delate?

Sem med redkimi strokovnimi delavci na šoli, ki učencev ne ocenjujem, tako jih za delo ne morem motivirati z ocenami. Zato je potrebno pristopiti drugače, jih pritegniti z zanimivimi pripomočki in oblikami dela, z izkazovanjem spoštovanja in zaupanja. Če učenec išče pomoč, si vzamem čas in ga ne zavrnem. Z njimi se pogovarjam odkrito.

6. Ali se je otrokom s posebnimi potrebami težko približati oz. pridobiti njihovo zaupanje?

Najpomembnejša so prva srečanja, takrat se postavijo temelji za sodelovanje, ki so lahko trdni, lahko pa majavi. Če so majavi, jih je zelo težko utrditi. Zato se na prva srečanja še posebej pripravim in sem previdna. Ko vidim, da me učenec opazi tudi med odmorom na hodniku ali v jedilnici in ko k uram prihaja z nasmehom, vem, da so dobri temelji postavljeni. Potem pa delo ni težko.

7. Vam učenci zaupajo tudi kakšne osebne težave?

Velikokrat učenci zaupajo tudi osebne težave, o katerih potem presojam, če želijo le pogovor ali morda potrebujejo še kakšno drugo obliko pomoči. Od te ugotovitve je potem odvisno, ali zmoreva težavo rešiti sama ali pa potrebujeva še koga. O tem se z učencem vedno prej odkrito pogovorim, saj si zaupanja absolutno ne želim zapraviti.

8. Ali menite, da ostali učenci sprejemajo otroke s posebnimi potrebami? Prosiva, da odgovor utemeljite.

Veliko učencev otroke s posebnimi potrebami sprejema bolj teoretično, to pomeni, da na nek način razumejo, da potrebujejo pomoč zaradi težav, da je prav, da imajo prilagoditve in tako dalje. V praksi pa to največkrat zgleda povsem drugače. Ti učenci se težje vključujejo v družbo in si težje najdejo prijatelje, velikokrat se bojijo nekomu približati. Pogosto so s strani sošolcev zaradi določenih odstopanj zasmehovani in tudi ponižani. Sicer pa se podobne stvari dogajajo tudi v širši družbi, prav tako med odraslimi.

9. Ali vaša šola sodeluje v kakšnih projektih v povezavi z drugimi osnovnimi šolami, v katere so vključeni otroci s posebnimi potrebami?

Učencev s posebnimi potrebami na naši šoli ne izpostavljam s tega vidika. Nekateri, po svojih možnostih pač, sodelujejo v projektih kot tudi drugi učenci.

10. Ali imajo takšni projekti pozitivne ali negativne učinke na otroke s posebnimi potrebami? Prosiva, da odgovor utemeljite.

Ker kakšnih oprijemljivih rezultatov na tem področju nimam, o učinkih ne morem presojati.

11. Če bi imeli možnost zamenjati poklic, ali bi ga in zakaj?

Poklica in dela ne bi zamenjala, razen, če bo to potrebno zaradi drugih okoliščin, na katere nimam neposrednega vpliva. Rada hodim v službo in dokler me bodo učenci dobro sprejemali in sodelavci pri mojem delu podpirali, tako dolgo naj tudi ostane tako.

3.3.2 Intervju s socialno pedagoginjo Kristino Podgorelec

Intervjuvali sva tudi socialno pedagoginjo Kristino Podgorelec, ki na naši šoli dela z učenci s posebnimi potrebami, ki imajo tako določeno v Odločbi o usmeritvi. Zaposlena je na Osnovni šoli Stanka Vraza v Ormožu, ki je šola s prilagojenim programom. Zanimalo naju je predvsem, kaj je vodilo njenega dela, s katerimi težavami se pri svojem delu sooča, kako naveže stik z učenci s posebnimi potrebami, v katerih projektih z drugimi osnovnimi šolami sodeluje njihova šola in kaj meni o učinku takšnih projektov na učence. Vprašanja intervjuja so del PRILOGE E.

1. Zakaj ste se odločili za ta poklic?

Že v prvem razredu sem želela postati učiteljica. Proti koncu osnovne šole sem se že nekako specializirala in sem govorila, da bom učiteljica slovenskega jezika. Težko bi rekla, zakaj sem si kasneje nekoliko premislila oziroma zakaj me je življenje popeljalo na pot socialnega pedagoga. Vedno sem si želela delati z ljudmi, še posebej z otroki. Nekaj v meni pa me je usmerilo, da sem se odločila za delo z otroki, ki potrebujejo posebno pomoč.

2. Kaj je vodilo vašega dela?

Osebo, s katero delam, skušam usmeriti v razmišljanje o njej sami. Pomagati ji poskušam, da najde vse dobro v sebi in da skuša to maksimalno izkoristiti. Vodilo torej – vsak naj da od sebe toliko, kot dejansko zmore, da bo v življenju uspešen in zadovoljen.

3. Kateri je najtežji del vašega poklica in če se, s kakšnimi težavami se soočate?

Težko bi izluščila najtežji del – verjetno pa so to trenutki, ko otrok, s katerim delam, ne izkorišča svojih sposobnosti niti v takšni meri, kot so mu dane. Če se želimo pred drugimi pokazati v pozitivni luči, se je treba potruditi bolj, kot pa če se odločimo, da se bomo pokazali z vedenjem, ki sicer hitro pritegne pozornost okolice, dolgoročno pa nam škodi.

Mogoče je prav, da povem še, da moje delo običajno ne prinaša takojšnjih učinkov. Rezultati so pri večini vidni šele mnogo kasneje. In tudi to je težji del poklica – počakati, da otrok, s katerim se ukvarjaš, odraste. Ko ga srečaš čez nekaj let, ti pove, da je uspešen, zadovoljen in takrat pomisliš, da si mogoče tudi ti kaj prispeval k temu.

4. Katera je vaša matična osnovna šola?

Moja matična šola je OŠ Stanka Vraza Ormož. Tam delam del svojega delovnega časa kot svetovalna delavka. To pomeni, da skušam svetovati učencem, staršem in strokovnim delavcem, če se kdo izmed njih znajde v stiski, pred težavo, ki je ne zna sam rešiti, ali pred kakšno težjo življenjsko odločitvijo.

5. Ali delate tudi na drugih osnovnih šolah?

Ja, v tem šolskem letu izvajam dodatno strokovno pomoč še na 5 osnovnih šolah. Delam z 10 učenci, ki imajo poleg učnih težav še čustvene in vedenjske težave in jih le-te ovirajo bodisi pri šolskem delu ali pa pri navezovanju stikov z ljudmi, s katerimi se srečujejo.

6. V čem se prilagojeni program razlikuje od programa drugih javnih osnovnih šol?

Že samo ime programa pove vse – prilagojeni program je namenjen učencem, ki ne zmorejo uspešno delati v redni osnovni šoli. Na naši šoli izvajamo dva programa. Eden je program z nižjim izobrazbenim standardom, katerega obiskujejo učenci z lažjo motnjo v duševnem razvoju. Drugi pa je posebni program vzgoje in izobraževanja, v katerega pa so vključeni učenci z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju.

Nekateri učenci obiskujejo našo šolo že od samega začetka, nekateri pa so prešolani iz redne osnovne šole, ker je bil program tam zanje prezahteven.

Zelo pomembno je, da se vsak otrok izobražuje po programu, ki ga glede na svoje sposobnosti zmore. Vedeti je treba namreč, da ima lahko nedoseganje učnih ciljev v šoli in s tem učna neuspešnost zelo velike posledice na otrokov osebnostni razvoj. Če je otrok neuspešen, je njegova samopodoba nizka, težko najde načine pozitivnega uveljavljanja in kaj kmalu se lahko zgodi, da se pri njem razvijejo vedenjske ali čustvene težave.

Mogoče je prav, da tukaj dodam še, da lahko vsi učenci, ki pri nas končajo izobraževanje v programu z nižjim izobrazbenim standardom, nadaljujejo izobraževanje v srednji šoli. Vključijo se lahko v programe nižjega poklicnega izobraževanja, kjer si pridobijo poklic ali pa se, če so le dovolj uspešni in želijo nadaljevati šolanje, vpišejo v programe srednjega poklicnega izobraževanja.

7. Kako prepoznate otroke s posebnimi potrebami?

To je običajno odvisno od tega, za kakšno vrsto posebnih potreb gre. Že starši ali vzgojiteljice v vrtcu primerjajo otroke med seboj in zaznajo morebitna odstopanja v razvoju pri posameznem otroku. Ko pride do tega, se starši sami ali na predlog vrtca in kasneje šole lahko odločijo, da otroka pregleda kakšen izmed strokovnjakov – logoped, specialni pedagog, pedopsihiater, psiholog, in tako dobimo bolj jasno sliko, za kakšne težave gre. Če se starši odločijo in speljejo postopek usmerjanja, lahko dobi tak otrok odločbo o usmeritvi in s tem tudi dodatno strokovno pomoč v redni osnovni šoli ali pa je v primeru večjih primanjkljajev usmerjen v zanj primerno institucijo (šola s prilagojenim programom, zavod za slepe in slabovidne, center za sluh in govor, zavod za invalidno mladino, vzgojni zavod ...).

8. Na kakšen način razvijete ustrezen odnos z učenci, s katerimi delate?

Z učencem, ki si želi pomoč, ni težko razviti dobrega odnosa. S takšnim, ki se zaveda, da ima težave in si jih želi vsaj zmanjšati, če že ne popolnoma odpraviti, ni težko najti skupnega jezika. S takšnimi učenci skupaj načrtujem, izvajam delo in ga tudi sproti evalviram. Super je, če se delu priključijo tudi starši in če delamo v isto smer z učitelji. Težje je tam, kjer manjka notranja motivacija za spremembe v pozitivni smeri. Vendar se tudi tam trudim in vztrajam, saj sem že prej omenila, da se včasih spremembe pokažejo šele po nekaj letih.

Z učenci, ki obiskujejo šolo s prilagojenim programom, pa večinoma ni težko razviti dobrega odnosa. Ti učenci so posebni tudi na tem področju. Večinoma so družbe drugih ljudi veseli in se radi vključujejo v različne dejavnosti v šoli in tudi izven. Stiki pa se običajno tkejo postopoma in z obilo potrpljenja.

9. Ali se je otrokom s posebnimi potrebami težko približati oz. pridobiti njihovo zaupanje?

Kako se približati posameznemu otroku s posebnimi potrebami in kako pridobiti njegovo zaupanje – spet težko vprašanje, na katerega ni nekega splošnega odgovora. Vsak otrok je poseben s svojimi težavami in vsak potrebuje poseben pristop. Pri nekaterih gre hitro in stiki se stkejo brez težav, pri nekaterih pa je to prava mala umetnost. Zaupajo pa takrat, ko se počutijo varne in

sprejete. Zaupanje si torej pridobiš tako, da si do njih pošten, odkrit, prijazen, jim pomagaš, če pomoč potrebujejo. Jaz osebno gradim odnose z vsemi ljudmi na podlagi zaupanja in odkritosti.

10. Vam učenci zaupajo tudi kakšne osebne težave?

Ja, od tistih težav, ko je nekdo zaljubljen, pa ne ve, ali je tudi on všeč drugemu, do težav, ki jih prinaša puberteta, pa se posamezen otrok mogoče nima o njih pogovoriti s kom drugim. Pa tudi kaj manj prijetnega sem že slišala – od nasilja doma, resnih težav s starši, neljubih dogodkov v času ločitvenih postopkov v družini, pa še kaj bi lahko naštela. Mogoče se vprašamo, kaj takrat – prisluhnimo, ne »solimo pameti«, dajmo mogoče kakšen preizkušen nasvet, predvsem pa bodimo tam, ko nas otrok potrebuje. Včasih je dovolj že to, da najde nekoga, ki mu je pripravljen samo prisluhniti in že se boljše počuti.

11. Ali menite, da ostali učenci sprejemajo otroke s posebnimi potrebami? Prosiva, da odgovor utemeljite.

Kakor kateri. Nekateri nimajo nobenih težav z navezovanjem stikov z otroki s posebnimi potrebami. Mogoče zato, ker imajo že kakšno izkušnjo iz druženja z njimi, bodisi v šoli, bodisi v družinskem krogu ali krogu prijateljev. Mogoče pa so čisto preprosto takšni ljudje, ki jim drugačno ni tuje. Poznam pa posamezne otroke, ki imajo velike težave v odnosu z učenci s posebnimi potrebami. Nekateri kažejo strah pred njimi – posebej pred tistimi na vozičkih ali tistimi, ki se ne znajo sporazumevati. Se pravi pred tistimi, ki so že na videz nekoliko drugačni. Pri posameznikih sem zaznala tudi že neke vrste vzvišeno vedenje – v smislu: «S tem se pa jaz že ne bom družil, saj si nimam z njim kaj začeti!»

12. Ali vaša šola sodeluje v kakšnih projektih v povezavi z drugimi osnovnimi šolami? Katerimi?

Ja, v zadnjih nekaj letih se naša šola – bolje rečeno učenci in strokovni delavci, kar precej družimo z učenci in s strokovnimi delavci drugih šol. Slediti skušamo naši viziji, preko katere želimo okolju pokazati, kdo smo in kakšni smo, kaj znamo in kaj zmoremo.

V zadnjih letih smo se družili s skupino nadarjenih učencev iz OŠ Mala Nedelja, obiske izmenjujemo z učenci OŠ Velika Nedelja, OŠ Središče ob Dravi, OŠ Tomaž, OŠ Ivanjkovci, OŠ Miklavž pri Ormožu. Ob različnih priložnostih se družimo tudi z gimnazijci iz ormoške gimnazije. Sodelujemo tudi z učenci iz dveh šol s prilagojenim programom – OŠ Ljudevita Pivka Ptuj in OŠ Cvetka Golarja Ljutomer. Srečujemo se tudi z učenci iz Centra za odgoj Tomislav Špoljar iz Varaždina. Družimo se tudi z otroki iz Vrtca Ormož. Že šesto leto pa poteka druženje z generacijo učencev OŠ Ormož. Vsako leto se s temi učenci srečamo dva do trikrat. Naša druženja potekajo na različnih področjih – športnih, glasbenih, umetniških, skupaj smo imeli pouk, bili na Pokljuki na ogledu biatlonske tekme. Za tovrstno druženje smo se odločili prav z namenom, da ugotovimo, kako se pri učencih, ki obiskujejo redno osnovno šolo razvija odnos do učencev, ki obiskujejo šolo s prilagojenim programom.

Naš dolgoročni cilj pa je tudi postopno razvijanje primernejšega odnosa do oseb s posebnimi potrebami tako v lokalnem kot tudi širšem socialnem okolju.

13. Ali imajo takšni projekti pozitivne ali negativne učinke na otroke s posebnimi potrebami?

Takšni projekti imajo na otroke s posebnimi potrebami prav gotovo več pozitivnih učinkov kot pa negativnih. Na tak način jim ponujamo možnost druženja s po sposobnostmi sebi enakimi in tudi s tistimi, ki znajo in zmorejo več. Ko se družijo z vrstniki, širijo svojo socialno mrežo. Utrjujejo že spletene vezi in spletajo vedno nove. S pomočjo teh vezi se bodo lažje vključevali v širše socialno okolje tudi kasneje, ko zapustijo šolo.

Takšni projekti pa – vsaj upam tako, pozitivno vplivajo tudi na otroke, ki obiskujejo redno osnovno šolo. Prav se mi zdi, da jim nekdo omogoči izkušnjo druženja z osebami s posebnimi potrebami. Tako bi se naj naučili spoštovati sposobnosti, ki so njim bile dane in jih v čim večji meri izkoriščati. Prav tako pa se lahko le s pomočjo različni oblik druženja naučijo spoštovati tudi tiste, ki ne zmorejo in ne znajo vsega – tiste, ki so iz kakršnega koli razloga drugačni.

14. Če bi imeli možnost zamenjati poklic, ali bi ga in zakaj?

Po vseh letih, ko se na različne načine srečujem z učenci s posebnimi potrebami, in kljub temu da včasih pri svojem delu zaradi različnih vzrokov ne dosegam takšnih rezultatov, kot bi si jih mogoče želela, ne razmišljam o tem, da bi zamenjala poklic. Želela bi si samo, da bi se v naši družbi kaj premaknilo na bolje – da bi vsi imeli dovolj sredstev za normalno preživetje, da bi imeli ljudje zaposlitve, da bi znanje kot vrednota postalo bolj pomembno.

Predvsem pa si želim to, da bi se mladi naučili imeti radi samega sebe in da bi se spoštovali. To pa po mojem pomeni to, da sposobnosti, ki so jim bile dane ali so jih že uspešno pridobili, le še nadgrajujejo. Verjamem namreč, da moramo najprej spoštovati in imeti radi samega sebe, šele nato lahko spoštujemo in imamo radi druge. To, da se med seboj spoštujemo, pa bi moral biti cilj vsakega posameznika in družbe kot celote.



Slika 27: Logotip Osnovne šole Stanka Vraza Ormož (Vir: Podgorelec K., 2016)

3.3.3 Intervju z učiteljico Ireno Blagovič

Učiteljica Irena Blagovič je idejni vodja projekta *To smo mi – drugačnost nas bogati*, ki učence naše šole že 6 let vodi v svet spoštovanja drugačnosti in medgeneracijskega druženja. Zanimalo naju je, zakaj se je odločila za ta projekt, kako je doživljala učence skozi ta projekt, kaj meni o takšnih projektih in njihovih učinkih na otroke s posebnimi potrebami. Vprašanja intervjuja so del PRILOGE F.

1. Ste vodja projekta *To smo mi - drugačnost nas bogati*. Kaj vas je spodbudilo k temu, da ste s tem projektom sploh pričeli?

Na Osnovni šoli Stanka Vraza sem učila 6 let, zato je med mano in Osnovno šolo Stanka Vraza ostala neka vez. Da se mi povežemo z Osnovno šolo Stanka Vraza se mi je zdelo pomembno tudi z drugega vidika, predvsem zaradi tega, da se naučimo spoštovati drugačnost. To pomeni, da če otrok težje dojema neko stvar ali ima kakršno koli motnjo, da ga spoštujemo in obravnavamo kot otroka, ne glede na to, kakšne sposobnosti ima in kaj je tisto, kar ga ovira pri učenju. Nekako sem si zamislila tudi naslov *Drugačnost nas bogati*, da kjer koli bi srečali otroke, ki so drugačni, da bi jih spoštovali in se jim ne bi posmehovali. Zaradi tega sem ta projekt začela z učenci, ki so sedaj v 6. razredu. Projekt se je začel že v prvem razredu, tako da smo nekako počasi razlagali in se spoznavali z učenci Stanka Vraza. Zdaj so ti učenci že v 6. razredu in o tem marsikaj vedo, imajo tudi nekak drugačen/prijazen pristop do teh učencev.

2. Kaj je bistvo, rdeča nit projekta?

Ne smemo si zatiskati oči pred drugačnimi otroci, ampak moramo drugačnost sprejemati. Ne norčevanje, pač pa sprejemanje, ne pomilovanje, ampak spet sprejemanje: takšen je, takšnega moramo sprejeti. Moramo vedeti, da vedno so in vedno bodo. Ne moremo reči, zdaj pa ni duševno motenih, zdaj pa ni gibalno motenih, zdaj pa ni teh s cerebralno paralizo, zdaj pa ni gluhih, zdaj pa ni slepih in tako dalje.

3. Kakšne so prednosti ali pomanjkljivosti, ki jih vidite v tem projektu?

Najprej bom rekla bolj prednosti. Mi smo letos s projektom To smo mi - drugačnost nas bogati sodelovali na športnem dnevu, kar se mi je zdelo zelo fascinantno. Učence Osnovne šole Stanka Vraza smo povabili k sodelovanju. Pravzaprav je na krosu z učenci Osnovne šole Ormož sodeloval četrtošolec iz Osnovne šole Stanka Vraza, ki pa je dokazal, da ima ne glede na to, da ima velike učne težave, močno področje. Vsak otrok ima neko močno področje, ta učenec pa je bil prvi in je tako pokazal, da zmore teči in da je njegovo močno področje šport, čeprav se slabše uči, je pa najboljši v teku.

4. Zakaj ste se odločili ravno za generacijo učencev, ki sedaj obiskuje 6. razred Osnovne šole Ormož?

Moram reči, da je tukaj tudi mogoče ena vez iz Osnovne šole Stanka Vraza. Povod je bila mamica učenke, ki je zaposlena na Osnovni šoli Stanka Vraza, zaradi katere smo se potem nekako lažje dogovarjali, kako bomo ta projekt »peljali«. Ker poznam delavce na Osnovni šoli Stanka Vraza, se je bilo tako nekako lažje dogovarjati. So pa se ti otroci že v vrtcu med seboj spoznali, tako da je bilo v prvem razredu dosti lažje navezati stik.

5. Tem učencem ste bili tudi razredničarka prva 3 leta njihovega šolanja. Menite, da so ta projekt dobro sprejeli?

Ja, moram reči, da so ti otroci ta projekt zelo dobro sprejeli, saj to ni bilo nekaj na silo, ampak so to bili eni taki drobni koraki, da smo se potem lahko nekako z njimi podružili, z njimi tudi nastopali, ampak seveda, pred tem pa je bilo potrebno veliko pogovora. To smo naredili ali preko pravljič ali preko različnih pogovorov, zakaj so ti otroci takšni, kaj se lahko zgodi nam, če imamo kakšno prometno nesrečo ali kakšno poškodbo, predvsem pa da so ti otroci še vedno otroci tako kot oni.

6. Kako ste samo doživljali vaše učence skozi ta projekt?

Bilo jih je zanimivo opazovati. Jaz sem imela najprej občutek, kot da se moji učenci malo bojijo teh učencev, ampak z razlago, dopovedovanjem, da če se predvsem ti otroci, ki so na vozičku in so gibalno ovirani ter ne morejo skrbeti sami zase in ne morejo govoriti, čudno oglašajo ali mahajo z rokami, da to ne pomeni, da so agresivni, ampak na svoj način izražajo neka čustva. V začetku je bilo malo bojazni, ampak potem so skozi razlago ugotovili, da ti otroci ne morejo drugače komunicirati, predvsem pa da ne morejo komunicirati z govorom tako kot oni, ampak komunicirajo na svoj način, z nekimi zvoki ali preprosto z mahanjem rok.

7. Menite, da je projekt pozitivno ali negativno vplival na njih?

Jaz mislim, da je zelo dobro vplival na te učence. Res mislim, da bo to ena življenjska izkušnja za kar vse življenje, da sprejemam drugačne, da se ne norčujem, da jih spoštujem.

8. Ali imajo takšni projekti pozitivne ali negativne učinke na otroke s posebnimi potrebami?

Moram reči, da je bilo tudi njih potrebno najprej pripraviti na to. Oni nimajo radi, da so ves čas kot na razstavi, da si jih nekdo ogleduje. Tudi njihove učiteljice so jih morale pripraviti na to, da jih ne pridemo opazovat. Saj opazovati nekoga, kot da je na razstavi, ni prijetno. Razložiti so jim morale, zakaj pridemo, da se bomo z njimi igrali, da bomo z njimi nastopali, da se spoznamo. Tudi oni so bili zelo veseli, ko so prišli k nam. Moram pa reči, da so bili zelo veseli, da se lahko družijo z nekom izven svoje šole, saj se mi zdi, da jih preveč puščamo same. Oni so v našem okolju, njihova šola je v našem okolju, tam je zelo malo učencev in bi bilo prav, da bi se z njimi več družili. Preveč jih pustimo same ali pa nas je nekako sram ali pa ne najdemo časa, da bi jih še večkrat povabili k sodelovanju. Tako da moram reči, da so zelo veseli, kadar resnično vedo, da niso opazovani kot na razstavi, ampak da z njimi resnično želimo navezati tiste pristne, prijateljske odnose, da jih ne zapostavljamo in jih ne gledamo, kot da so deveto čudo, saj tega nimajo radi. Oni so takšni, kot so, in mi jih moramo takšne sprejeti.

9. Ali menite, da ostali učenci sprejemajo otroke s posebnimi potrebami?

Mislím, da je to še vedno »tabu« tema, da učenci enostavno mislijo, da so na Osnovni šoli Stanka Vraza učenci, ki so neumni, vendar to ne drži. Tam so učenci, ki imajo resnično velike težave na področju učenja in na področju gibanja. Učenci so tam zato, ker se tam izvajajo trije programi. Eden izmed teh programov je osnovnošolski program z nižjim izobrazbenim standardom, to pomeni, da so učenci vključeni v šolo s prilagojenim programom in z nižjim izobrazbenim standardom, kar pa ne pomeni, da so jim vrata v srednjo šolo zaprta. Učenci, ki se jih spomnim in sem jih učila, so bolj ali manj vsi uspešno končali srednjo šolo s skrajšanim programom in so potem še nadaljevali šolanje. Kajti treba je povedati, da gre na tej šoli resnično za individualizirani pristop, torej tisto kar otrok zmore, zraven tega pa je treba poudariti, da se mu razvijajo močna področja, oni torej ugotovijo, zaradi tega ker jih je malo, katero je močno področje posameznega učenca. Tudi mi smo ugotovili, da ima učenec, ki je sodeloval na športnem dnevu, močno področje šport in posveča veliko pozornosti športu. Poznam punčko z Downovim sindromom, ki težje sledi in mislim, da ni v šolskem programu, ampak, ker ima močno področje ples, se dela z njo na plesu in je odlična plesalka, ker je užitek, ko gledaš, kako ta deklica pleše. Tako da je prednost programa na Osnovni šoli Stanka Vraza resnično, da se posvetijo vsakemu otroku posebej in se dela torej resnično individualno glede na sposobnosti posameznika, še enkrat pa poudarjam, da si učenec tam lahko razvija svoje močno področje, ki ga pa ima vsak.



Slika 28: Ob materinskem dnevu v 3. razredu (Vir: Podgorelec K., 2013)

3.3.4 Mnenja bivših razrednikov učencev v projektu *To smo mi – drugačnost nas bogati*

Za mnenje sva povprašali tudi nekdanje razrednike zdajšnjega 6. razreda, ki je že šest let neposredno vključen v medvrstniško sodelovanje in druženje z učenci Osnovne šole Stanka Vraza. Zdelo se nama je pomembno, da si pridobiva mnenje razrednikov, ki so neposredno spremljali druženja učencev skozi šolska leta, ugotoviva prednosti ali pomanjkljivosti projekta iz njihovega zornega kota, hkrati pa tudi pozitivne in negativne učinke projekta na učence.

V 1., 2. in 3. razredu sta bili njihovi razredničarki učiteljici Irena Blagovič in Aleksandra Bratuša, v 4. razredu učiteljici Breda Šandor in Mateja Meško, v 5. pa ponovno učiteljica Breda Šandor in učitelj Aleksander Šterman. Učiteljica Irena Blagovič je svoja razmišljanja razkrila v intervjuju, saj je idejni vodja projekta To smo mi – drugačnost nas bogati na naši šoli, ostali pa so nama odgovorili na spodnja vprašanja.

1. Učenci, ki ste jim bili razrednik, sodelujejo v projektu To smo mi – drugačnost nas bogati. Kakšne prednosti ali pomanjkljivosti vidite v tem projektu?

Aleksandra Bratuša: Tovrstni projekti zagotovo dobro vplivajo na mlade, saj jim širijo obzorja, krepijo strpnost do drugačnih, negujejo odprtost do sprejemanja drugačnih in rušijo stereotipe o drugačnih. Vesela sem, da sem imela priložnost sodelovati v tem projektu. Uživala sem ob spremljanju naših učencev. Sprva so bili zadržani in nesproščeni, skozi proces pa so postali sproščeni, odprti, pripravljeni pomagati ... Tako kot je veliko prednosti, so tudi pomanjkljivosti. Pomembno je, da so bili naši učenci ustrezno seznanjeni in poučeni o otrocih, ki obiskujejo OŠ Stanka Vraza. S sodelavko Ireno Blagovič sva jim natančno razložili vzroke morebitnih motenj, ki jih imajo ti učenci. Lahko bi bilo kateremu otroku neprijetno ob stiku z »drugačnim« otrokom. Ali bi se kdo mogoče norčeval. Zato je pomembno iti postopoma, po manjših korakih in obema skupinama otrok dati priložnost, da se počasi spoznavajo.

Mateja Meško: Prednost je vsekakor, da učenci razvijejo odnos do drugačnosti, strpnost in sodelovalno učenje. Slabosti pa vidim v tem, da se učenci premalo družijo med seboj.

Breda Šandor: Prednosti vidim v pripravi na srečanja, v pogovorih o drugačnosti in namenu druženja. Pomanjkljivosti pa bi opredelila kot premalo druženja zaradi časovnih omejitev, zato bi predlagala, da bi poiskali rešitve za več srečanj.

Aleksander Šterman: Prednosti vidim v spoznavanju in sprejemanju drugačnosti, v razvijanju boljše samopodobe učencev. Kot pomanjkljivost bi izpostavil časovno omejitev.

2. Kako ste sami doživljali vaše učence skozi projekt?

Aleksandra Bratuša: Meni je bilo sprva težko, ko sem opazovala naše prijatelje. Vsak starš si zagotovo želi imeti zdravega otroka. Večkrat sem se spraševala, kako starši sprejmejo dejstvo, da nimajo zdravega otroka. Da je drugačen. To se me je še posebej dotaknilo, ker sem imela doma majhni zdravi hčerkici. Zato je prav, da se zavedamo, da hodimo po tanki črti življenja in nas kaj hitro lahko doleti nesreča, poškodba, ki nam spremeni življenje. Postanemo odvisni od drugih ... In življenje se nam spremeni.

Mateja Meško: Učenci so bili bolj strpni, uvidevni in umirjeni.

Breda Šandor: Učenci so se na srečanja pripravljali, se prilagajali in bili zelo dovtetni, trudili so se biti prijazni.

Aleksander Šterman: Učenci so bili izredno empatični in pripravljeni na sodelovanje. Pripravljeni so bili pomagati na učnem področju.

3. Menite, da je projekt pozitivno ali negativno vplival na njih?

Aleksandra Bratuša: Menim, da ta projekt zagotovo dobro vpliva na naše otroke. Upam, da bodo znali ceniti in spoštovati vse ljudi neodvisno od izgleda, sposobnosti, bogastva, porekla ... Želim jim, da bodo to bogastvo, ki so ga prejeli ob tej izkušnji s prijatelji iz OŠ Stanka Vraza, znali ceniti in ga ponesti v svoja življenja.

Mateja Meško: Projekt je pozitivno vplival na vse udeležence, saj imajo otroci do aktivnosti, ki so drugačne, nevsakdanje, pozitivnejši odnos, so bolj aktivni in prizadevni. Otroci so tudi vzgojeni v duhu sprejemanja drugačnosti in vrednosti, da lahko sodelujejo oz. pripomorejo v tej obliki drugačnosti.

Breda Šandor: Projekt pozitivno vpliva na naše učence. Spoznavajo, da drugačnost ni nekaj slabega. V učencih vzbuja občutek za sočutje in solidarnost.

Aleksander Šterman: Projekt je pozitivna izkušnja za učence in učitelje. Podira tabuje in meje med obema programoma osnovnih šol.

3.4 Metoda fokusnih skupin

Ker sva hoteli pridobiti mnenja o učencih s posebnimi potrebami, ki obiskujejo Osnovno šolo Stanka Vraza še od šestošolcev, ki so že šesto leto vključeni v projekt *To smo mi – drugačnost nas bogati*, sva z njimi izvedli srečanje fokusne skupine. V skupini je sodelovalo 9 udeležencev. To so bili učenci 6. a in 6. b razreda OŠ Ormož, in sicer: Maša Baum, Jan Dogša, Žana Dovečar, Domen Fafulič, Melani Klajderič, Pia Šek, Val Voršič, Zala Jurkovič in Valentina Žalar. Sodelovali sta tudi najini mentorici Sanja Miškovič in Mojca Bauman Kralj ter medve kot raziskovalki.

Najprej sva udeležence nagovorili in predstavili bistvo ter namen najine raziskovalne naloge, predvsem pa sva izpostavili, da želiva v njej raziskati odnos vrstnikov do otrok s posebnimi potrebami. Skozi pogovor sva udeležence usmerjali z vnaprej pripravljenimi vprašanji, postavljali dodatna vprašanja, spodbujali pogovor in posameznike v njem. Vprašanja so del PRILOGE G.

Vse skupaj sva posneli, nato pa po zvočnem materialu zapisali številne izjave, ki so nama pomagale pridobiti odgovore na vprašanja.

Učenci 6. razreda ste že šesto leto zapored vključeni v projekt To smo mi – drugačnost nas bogati. Ali veste, kakšen je namen tega projekta? (Mojca)

»Da se družimo tudi z otroki s posebnimi potrebami.« (Zala)

»In da oni niso drugačni od nas in da jih moramo vzeti tudi kot normalne ljudi, ker to tudi so.« (Val)

»Da se malo družimo s tistimi, ki niso isti kot mi.« (Jan)

»Da se družimi s temi otroki« (Pia)

»Da z njimi špilamo kakšne igrice.« (Domen)

»Da ne delamo med njimi razlik, da upoštevamo njihova načela in da mislimo tudi na to, da oni vse drugače sprejemajo kot mi.« (Valentina)

»Da jih sprejmemo kot normalne ljudi.« (Melani)

Kdo vam je ta projekt v 1. razredu predstavil? (Zala C.)

»Meni se zdi, da je to bila učiteljica Irena Blagovič.« (Valentina)

»Učiteljica Ksenja Šoštarič.« (Jan)

Kako so vam projekt predstavili, na kakšen način? (Sanja)

»Povedali so nam, da so to otroci s posebnimi potrebami in da jih moramo sprejemati takšne kot so in da so čisto v redu, ampak moramo tudi sprejemati, da nekateri težje hodijo, počasneje razmišljajo ...« (Zala)

Ali se spomnite vašega prvega srečanja z učenci, ki obiskujejo OŠ Stanka Vraza? (Lea)

»Ja.« (Jan)

»Ja.« (Zala)

Kdaj je to srečanje bilo in kje? Kaj ste počeli na srečanju? (Zala C.)

»Bilo je v 1. razredu na njihovi šoli, kjer smo za materinski dan peli pesmico.« (Jan)

»Pa različne igre smo igrali.« (Zala)

Kakšen igre, družabne? (Mojca)

»Družabne.«

»Pa športne igre.« (Maša)

»Štafeto.« (Melani)

To je bilo ob materinskem dnevu? (Mojca)

»Ja.« (Vsi)

Ali bi lahko povedali, kako ste se počutili, preden ste šli na to delavnico, na to prvo srečanje? Kaj ste si mislili? (Zala C.)

»Nismo vedeli, kako bo.« (Zala)

»Imeli smo predsodke in ko smo jih dobro spoznali, smo ugotovili, da so normalni ljudje.« (Val)

Ali vas je bilo kaj strah? (Mojca)

»Ne« (Jan, Zala, Domen)

»Ja. Nismo vedeli, kako se naj obnašamo do njih, na koncu tega dneva pa smo že postali pravi prijatelji in spoznali smo, da so v bistvu čisto isti, ampak pač s posebnimi potrebami.« (Maša)

»Bilo nas je malo sram.«

»Bila sem presenečena, da so izbrali ravno nas, pa tudi da smo potem sklenili, da se bomo družili dalj časa in se še danes.« (Valentina)

Kakšni so bili vaši občutki po tem prvem srečanju? (Lea)

»Dobri so bili.« (Jan)

»Ja. Zelo so bili prijazni.« (Domen)

»Mi smo bili zadovoljni, da smo spoznali nekoga novega.« (Zala)

»Bili smo zadovoljni, da smo spoznali nekoga novega, drugačnega, da smo spoznali drugačne ljudi, ki so pač drugačni od nas.« (Valentina)

»Lepo je bilo.« (Jan)

Kakšno mnenje ste imeli takrat v 1. razredu o učencih s posebnimi potrebami? (Zala C.)

»Najprej smo mislili, da so drugačni in da z njimi ne bomo mogli česa delati, ampak smo potem ugotovili, da so čisto vredni in da lahko delajo vse in da so tisti predsodki bili brezvezni in smo jih sprejeli takšne, kot so.« (Zala)

»V resnici pa se mi družimo z njimi še eno leto dlje, saj smo jih spoznali že v vrtcu in smo se srečali in družili.« (Jan)

Tako da se z njimi družite že sedem let? Kako pa je bilo to v vrtcu? (Sanja)

»Vredni je bilo. Videli smo jih na kosilu.« (Jan)

Ste jih sprejeli? (Sanja)

»Ja, pa zakon so bili.« (Domen)

»Pa špilali smo se z njimi dosti.« (Zala)

»Duhoviti so bili.« (Val)

Kaj pa so delali, da so bili duhoviti? (Lea)

»Vice so pokali, in to dobre.« (Val, Domen)

Se vam zdi, da so oni vas sprejeli? (Zala C.)

»Ja.« (Vsi)

Kako so to pokazali? (Sanja)

»Družili so se z nami.« (Domen)

»S prijaznostjo, z razumevanjem, papovedali smo jim na primer nekaj, česar niso vedeli in smo ugotovili, da so lahko naši prijatelji.« (Valentina)

Kako pogosto potekajo vaša srečanja? (Zala C.)

»Vsako leto.« (Domen)

Kolikokrat na leto? (Mojca)

»Najmanj dvakrat.« (Val)

»Na vsake pol leta dvakrat.« (Jan)

»Letos smo dvakrat že bili.« (Val)

»To šolsko leto so nas povabili na Pokljuko na biatlon in smo uživali.« (Valentina)

Kaj ponavadi počnete na teh srečanjih? (Lea)

»Družimo se.« (Domen)

»Igramo se igre, eksperimente delamo, hodimo na tekme.« (Jan)

»Pečemo, izdelujemo kekse, pa ročne izdelke tudi.« (Zala)

»Izdelke za bazar, pogovarjamo se.« (Pia)

Kje pa potekajo srečanja? (Lea)

»Pri nas v šoli, ali pa pri njih.« (Val)

»Ali pa kje drugje.« (Jan)

Ste šli z njimi še kam drugam, razen na Pokljuko? (Mojca)

»Na stadionu smo bili.« (Zala)

Kako pa je bilo na Pokljuki? (Sanja)

»Super je bilo.« (Vsi)

Ste se družili med seboj? (Mojca)

»Ja.« (Vsi)

»Vožnja je bila dolga in učiteljice so prepovedale telefone z namenom, da bi se z njimi družili.« (Valentina)

Pa je uspelo? (Sanja)

»Ja.« (Valentina)

Ali se s katerimi učenci, ki obiskujejo OŠ Stanka Vraza, srečujete tudi izven teh šolskih srečanj, ki jih organizirajo učiteljice? (Zala C.)

»Jaz ja, osebno.« (Jan)

Kje se srečuješ? (Sanja)

»Moj stric dela tam, potem pa sva včasih z bratcem pri njih in imajo kakšno zabavo, pa pridejo.« (Jan)

Kaj pa ostali? (Sanja)

»Ne.« (Zala)

Zakaj ne? (Sanja)

»Ker nimam časa.« (Zala)

Zaradi šolskih obveznosti? (Zala C.)

»Ja.« (Zala)

»Pa tudi obšolskih obveznosti.« (Val)

Čas vam torej ne dovoljuje. Drugače bi se več srečevali? (Sanja)

»Ja.« (Vsi)

Ne bi imeli težav s tem, da bi se družili z njimi v prostem času? (Lea)

»Ne.« (Vsi)

Ali je kdo med vami, s katerim od teh učencev, spletel prijateljsko vez? (Mojca)

»Ja. Z vsemi.« (Jan)

Ste mogoče v stiku z njimi preko socialnih omrežij? (Mojca)

»Ne.« (Vsi)

»Samo ko kam gremo, smo skupaj. Med vožnjo na Pokljuko sem spoznala eno prijateljico. Ime ji je Valentina in od takrat se dobro razumeva.« (Valentina)

Ali menite, da je to večletno druženje z učenci s posebnimi potrebami iz OŠ Stanka Vraza na vas pozitivno ali negativno vplivalo? Prosim, če svoj odgovor utemeljite. (Lea)

»Pozitivno, zato ker smo spoznali drugačne ljudi, ki so malo bolj drugačni od nas, ampak so v bistvu čisto isti. Zato pa je to druženje pozitivno, da izvemo več o drugih ljudeh, kakšni so in podobno.« (Zala)

»Spoznali smo, da če kje pridemo v kakšno družbo in je tam kakšen človek s posebnimi potrebami, da vemo, kako ravnati z njimi.« (Valentina)

»In kako se obnašati.« (Zala)

»Ja, s tem širimo obzorja.« (Jan)

Ste razvili še kakšne nove vrednote, jih odkrili pri sebi? (Sanja)

»Spoštovanje, razumevanje, znanje.« (Zala)

»Oni vedo veliko stvari, ki jih mi ne vemo.« (Jan)

Kaj pa kakšni negativni občutki? Ste šli kdaj s kakšnega srečanja razočarani? (Mojca)

»Ne.« (Vsi)

»Vsi so bili zelo prijazni, dobro smo se razumeli, ni bilo razloga, da bi se skregali.« (Valentina)

Vas je kakšna stvar zmotila? (Sanja)

»Ne.« (Vsi)

Kaj torej danes menite o učencih, ki obiskujejo OŠ Stanka Vraza? (Zala C.)

»Da so enaki kot mi.« (Zala)

»Prijetni so, fejst.« (Jan)

»Prijazni so.« (Val)

»Dobro so nas sprejeli.« (Zala)

»Razumevajoči so.« (Valentina)

»Velika prednost je, da smo jih lahko spoznali, ker jih dosti ljudi izločuje iz družbe in to, da smo jih lahko spoznali, je v bistvu za nas bila kot nekakšna nagrada, in ko se družimo skozi leta, postajamo še boljši prijatelji, kot smo bili.« (Maša)

»So zelo zabavni, rada se družim z njimi, ker se mi včasih zdijo kot najboljši prijatelji.« (Žana)

»Z njimi se je zabavno družiti, ker so zelo zanimivi, vedno nam nekaj smešnega povejo, nas tudi naučijo drugih stvari, nam povejo, kako je pri njih na šoli, kako pri njih poteka pouk in podobno.« (Zala)

So vas tudi kaj novega naučili? (Sanja)

»Ja. Kako se lahko pomiriš.« (Jan)

In kako se lahko pomiriš? (Lea)

»Preko interneta lahko poiščeš mandalo.« (Jan)

In kako ti to lahko pomaga? To so vam oni pokazali? (Lea)

»Ja, takšen videoposnetek je, potem pa moraš gledati v sredino in se pomiriš.« (Jan)

Še kaj so vam pokazali? (Lea)

»Ja, preden grejo računat, se vedno razgibajo, v bistvu imajo kratko športno, in se pomirajajo s tisto mandalo, preden delajo kaj posebnega, miselno težkega in zahtevnega.« (Zala)

Česa si še želite, kakšnih srečanj si še želite z njimi? (Lea)

»Želimo si še veliko srečanj.« (Val)

»Bolj športnih, kuharskih.« (Jan)

»Na stadionu.« (Domen)

»Kuharskih ja, pa kakšne štafete tudi.« (Zala)

»Fuzbal.« (Domen)

»Bi si želeli, zato ker so zelo prijazni in so nas sprejeli, pa tudi mi njih, so zelo razumevajoči, tudi oni nas razumejo.« (Zala)

»Kakšne pohode ali kaj, da bi se med hojo še bolj spoznali, se pogovarjali o šoli.« (Valentina)

»Hvala vam za sodelovanje, dobili sva veliko informacij za najino raziskovalno nalogo.« (Lea, Zala)

3.5 Eksperiment

V sodelovanju z najinimi sošolci, učenci 8. b razreda, sva izvedli eksperiment tako, da sva jih neposredno vključili v druženje z učenci Osnovne šole Stanka Vraza, ki je šola s prilagojenim programom. Načrtovali sva 2 delavnici, v katerih bi se učenci neposredno družili, tako bi lahko spremljali spremembe v vedenju učencev. Učenci predhodno niso bili neposredno izpostavljeni druženjem z učenci s posebnimi potrebami, tako da so bile spremembe v vedenju zelo opazne.

3.5.1 Pred delavnicama

Pred 1. delavnico sva izvedli pogovor, v katerem sva preverili, kako so učenci seznanjeni z razumevanjem pojma učenci s posebnimi potrebami in koliko o tej temi že vedo. V pogovoru je sodelovalo 19 učencev.

Na uvodno vprašanje, kaj pomeni izraz učenci s posebnimi potrebami, je največ, to je 8, učencev odgovorilo, da so to učenci, ki se težje učijo in pri učenju potrebujejo pomoč, 5 učencev je odgovorilo, da so to otroci, ki so drugačni od nas, 2 učenca pa sta bila mnenja, da so to učenci, ki

ne morejo funkcionirati tako kot drugi. Pojavili so se tudi odgovori, da so to učenci, ki imajo možgansko napako, ne morejo skrbeti zase, niso kot drugi, ker so se rodili s kakšno napako, rabijo nekoga, ki jim bo pomagal, ker so motorično in psihično ovirani ali hodijo v Osnovno šolo Stanka Vraza.

Največ učencev je menilo, da so učenci s posebnimi potrebami drugačni. Nekaj jih je z eno besedo opredelilo kot revčke, uboge, drugačne in čudne. Trije učenci pa menijo, da so ti učenci enaki kot vsi ostali, vendar so na določenih področjih slabši, menijo pa tudi, da ti učenci potrebujejo pomoč, so lahko srečni, da hodijo v šolo, imajo težave za dojetje stvari, potrebujejo več časa, so enaki kot drugi, se držijo zase. Samo 1 učenec meni, da jih ne pozna.

Ker je največ učencev opredelilo učence s posebnimi potrebami kot drugačne, sva želeli izvedeti, kaj za njih ta beseda sploh predstavlja. Pod pojmom drugačen si 5 učencev predstavlja, da je to nekdo, ki ni enak kot drugi, 2 pa mislita, da imajo težave in se razlikujejo od večine. Veliko jih meni, da je to nekdo, ki je nesposoben delati določene stvari ali da se od nas razlikujejo po različnih boleznih. Menijo tudi, da jih družba zaradi njihovih lastnosti ne sprejme. Nekateri učenci so mnenja, da so to ljudje s posebnostmi, drugi pa mislijo, da so to ljudje, ki nam niso enaki po zunanosti, po notranosti pa. Za nekatere učence so vsi ljudje enaki, nekateri pa takoj pomislijo na vse ljudi, saj menijo, da je vsak po svoje drugačen.

Ugotovili sva, da vseh 19 učencev pozna Osnovno šolo Stanka Vraza, ki je šola s prilagojenim programom in jo obiskujejo izključno učenci s posebnimi potrebami.

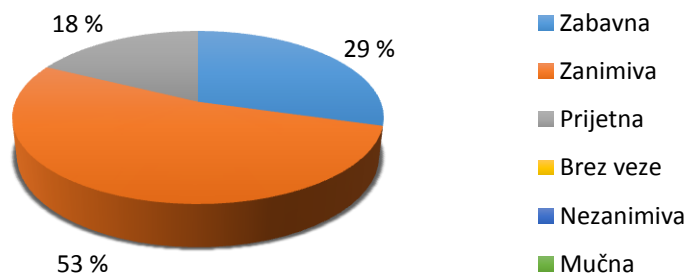
Ko smo se pogovarjali o sprejemanju učencev s posebnimi potrebami v družbo, je večina učencev povedala, da jih je pripravljena sprejeti medse, nekateri so priznali, da imajo s tem težave, ampak bi se potrudili, nekaj jih je mnenja, da bi jih mogoče sprejeli ali pa o tem še niso čisto prepričani. Presenečeni sva bili nad odzivi svojih sošolcev in o njihovem poznavanju področja učencev s posebnimi potrebami. Videli sva, da imajo do te teme vzpostavljen nek odnos in da so se, razen enega učenca, vsi z njo že spoznali. Zadovoljni sva bili z izhodišči, s katerimi smo se s sošolci podali na 1. delavnico.

3.5.2 1. delavnica

1. delavnica je potekala na Osnovni šoli Stanka Vraza, učenci pa so se družili v okviru plesnih delavnic, ki so jih izvedle dijakinje Gimnazije Ormož. Učenci 8. razreda Osnovne šole Ormož in učenci Osnovne šole Stanka Vraza so bili naključno razporejeni v skupine.

Glede na pogovor pred delavnicami, sva po zaključku 1. delavnice želeli analizirati občutke učencev, da bi videli ali obstaja razlika med občutki učencev pred in po delavnici. Za učence sva pripravili kratek vprašalnik (PRILOGA H).

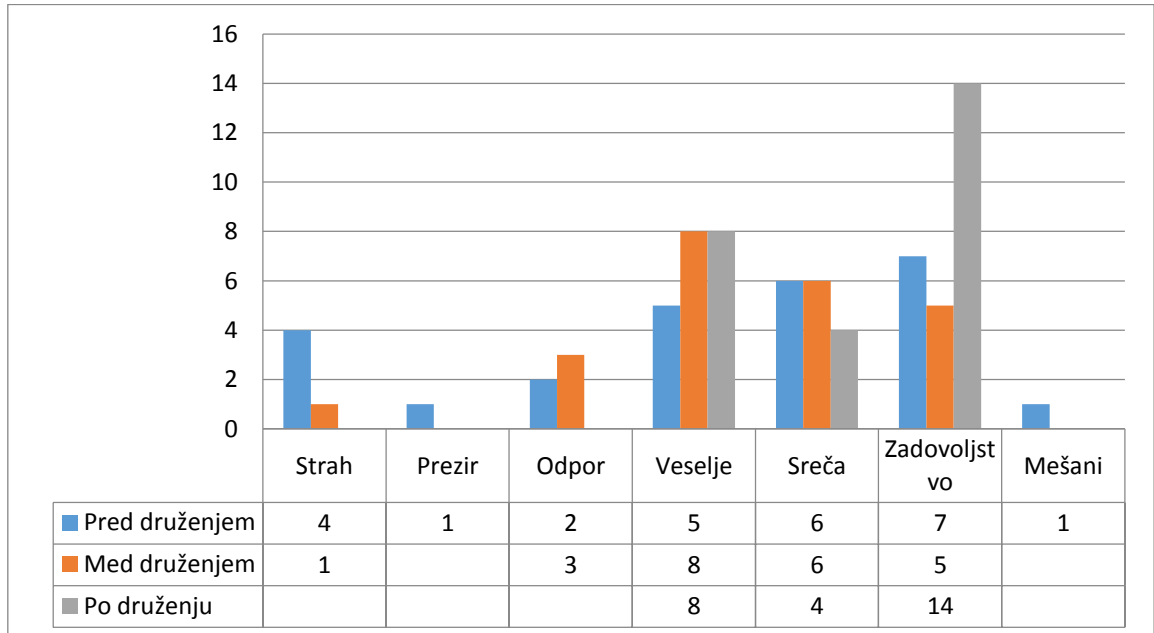
PRVO VPRAŠANJE: Kakšna se ti je zdelo delavnica na Osnovni šoli Stanka Vraza?



Slika 29: Mnenje o delavnici na Osnovni šoli Stanka Vraza

Na vprašanje, kakšna se jim je zdela delavnica na Osnovni šoli Stanka Vraza, je 53 % učencev odgovorilo, da je bila zanimiva, 29 % jih meni, da je bila zabavna in 18 %, da je bila prijetna. Nihče izmed učencev ni izbral odgovora, da je bila delavnica brez veze, nezanimiva ali mučna.

DRUGO, TRETJE in ČETRTO VPRAŠANJE: Kateri občutki so bili pri tebi prisotni pred, med in po druženju z učenci Osnovne šole Stanka Vraza?



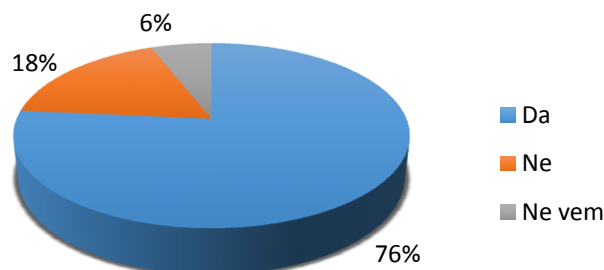
Slika 30: Občutki pred, med in po delavnici

Pred delavnico so bili v največji meri prisotni občutki zadovoljstva, sreče in veselja. Štirikrat se je pojavil odgovor, da so učenci občutili strah, občutili pa so tudi odpor. 1 učenec je priznal, da je občutil prezir, prav tako je 1 učenec svoje občutke označil kot mešane.

Med druženjem se je povečal občutek veselja, zmanjšal občutek zadovoljstva, občutek sreče pa je izrazilo enako število učencev. Povečal se je tudi občutek odpora, zmanjšal pa prisoten strah. Noben učenec pa ni več občutil prezira ali imel mešanih občutkov.

Več kot polovica učencev je po druženju občutila zadovoljstvo, skoraj tretjina veselje, občutek sreče pa se je zmanjšal. Najbolj naju je razveselil podatek, da nihče od učencev po delavnici ni več imel negativnih občutkov.

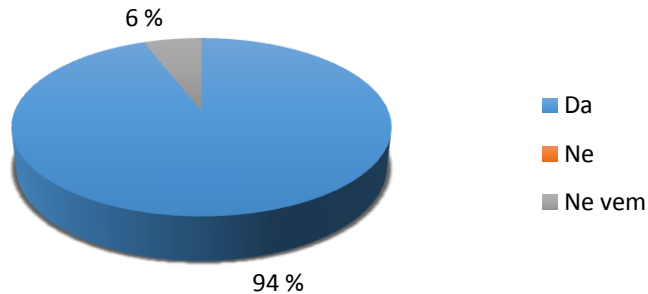
PETO VPRAŠANJE: Ali se ti zdi, da so se tvoji občutki po druženju spremenili?



Slika 31: Sprememba občutkov po delavnici

76 % učencev meni, da so se njihovi občutki po delavnici spremenili, 18 % jih meni, da se niso. 6 % ni znalo opredeliti, ali so se njihovi občutki po delavnici spremenili.

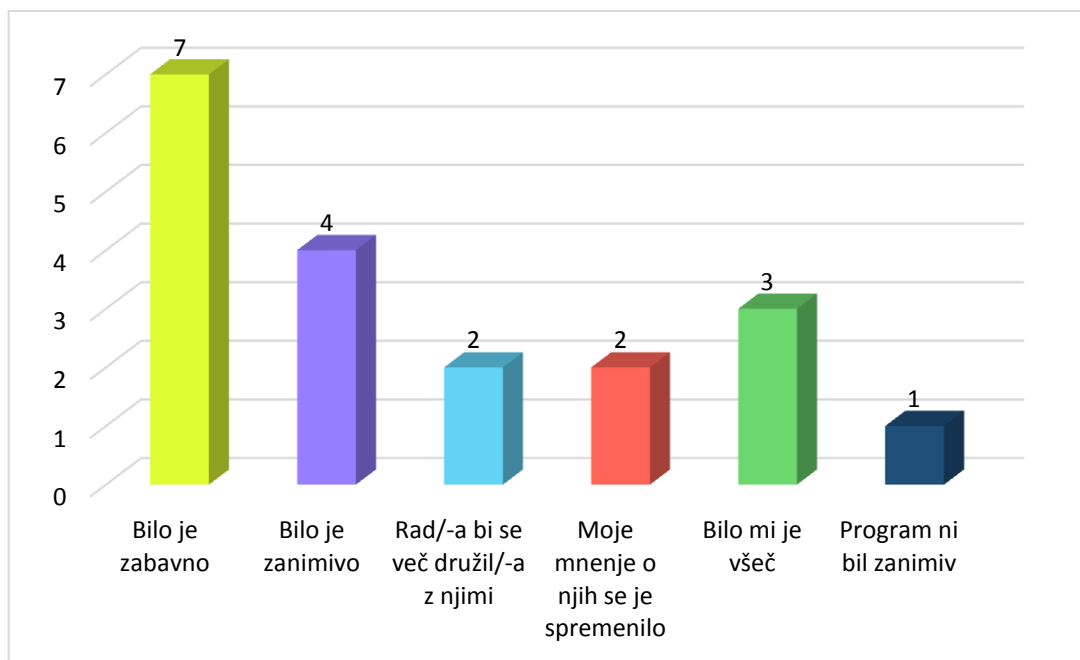
ŠESTO VPRAŠANJE: Ali bi druženje ponovil/-a?



Slika 32: Ponovitev druženja

94 % učencev bi druženje ponovilo, le 6 % jih o tem ni prepričano. Nihče od učencev se ni odločil za odgovor, da druženja ne bi ponovili.

94 % učencev, ki so želeli ponovitev druženja, so svoje razloge različno opredelili.



Slika 33: Razlogi za ponovitev druženja

Največ jih je menilo, da je bilo druženje zabavno, tako je odgovorilo 7 učencev, zanimivo, tako so odgovorili štirje učenci, trem pa je bilo všeč. Želijo si tudi, da bi se več družili med seboj, menijo tudi, da se je njihovo mnenje o učencih spremenilo. Le 1 učenec meni, da program ni bil zanimiv.



Slika 34: Plesne delavnice (Vir: Keček L., 2015)



Slika 35: Plesne delavnice (Vir: Keček, L., 2015)

4. DISKUSIJA

Po zaključni analizi vseh rezultatov sva ugotovili, da sva dobili odgovore na zastavljena raziskovalna vprašanja. Ko sva naredili refleksijo najinega raziskovanja, sva bili zelo veseli in pomirjeni, saj sva ugotovili, da velika večina anketirancev pojem otroci s posebnimi potrebami pozna in je do tega področja pozitivno naravnana. Sam pojem otroci s posebnimi potrebami, večina učencev, ne glede na starostne razlike, razume in ga povezuje z nekom, ki je drugačen, potrebuje pomoč in se težje uči.

Učenci 4. in 5. razreda dobro poznajo izraz otrok s posebnimi potrebami in ga povezujejo z izkušnjami iz razreda, predvsem menijo, da so to učenci, ki se težje učijo (89,3 %), prav tako pa menijo, da so to učenci, ki jim učitelji veliko pomagajo (86,4 %), 62, 12 % jih misli, da so to učenci, ki obiskujejo šolo s prilagojenim programom Osnovno šolo Stanka Vraza, 60,6 % pa misli, da so to učenci, ki so drugačni. Samo 1 učenec ne ve, kaj ta pojem pomeni. 93 % anketiranih učencev od 6. – 9. razreda pozna pojem otroci s posebnimi potrebami in tega podatka sva bil izelo veseli. 59 % od teh jih meni, da so to otroci, ki potrebujejo dodatno pomoč pri učenju. Učenci pojem predvsem povezujejo z drugačnostjo, različnimi boleznimi ter gibalno ali duševno oviranostjo. 4 % anketirancev pojem pozna, vendar ne ve, kako bi ga razložili. 75 % učencev se zaveda prisotnosti učencev s posebnimi potrebami na šoli, 12 % jih tega ne ve. Prav tako jih 7 % ne ve, ali so učenci s posebnimi potrebami v njihovem razredu.

Ena izmed hipotez najine raziskovalne naloge pravi, da učenci na splošno menijo, da se pojem otroci s posebnimi potrebami nanaša na otroke, ki se težje učijo, kar drži tako pri mlajših učencih, tako jih je odgovorilo največ (89,3 %) in pri starejših učencih, saj jih 59 % meni, da so to učenci, ki potrebujejo dodatno pomoč pri učenju. S tem sva najino hipotezo potrdili. Z eno besedo so vrstniki učence s posebnimi potrebami v večini opredelili kot drugačne, tako jih je odgovorilo 48 %, 33 % pa jih je opredelilo kot uboge. Pojavljali so se tudi nekateri slabšalni izrazi kot so čudni, moteči, posebni, leni, invalidi, vendar le kot mnenja posameznikov.

Kot sva potihem upali, 82 % učencev meni, da je njihov odnos do učencev s posebnimi potrebami enak kot do vseh ostalih učencev šole, kar naju je presenetilo in hkrati zelo osrečilo. Sami imava do učencev s posebnimi potrebami pozitiven odnos, zato sva si želeli, da bi tudi drugi učenci mislili podobno. Še vedno pa 10 % učencev meni, da so do njih zadržani. Manjši odstotek anketirancev je odgovoril tudi, da jih ne mara in jih ne sprejema. 60 % anketirancev je odgovorilo, da bi z učencem s posebnimi potrebami brez težav postali prijateljii, 15 % pa že ima prijatelja s posebnimi potrebami. Še vedno je 5 % anketirancev, ki z njimi ne bi postali prijatelji. Kot razloge navajajo predvsem, ker bi to negativno vplivalo na njihov ugled (28 %), jih njihova drugačnost moti in se čudno vedejo (27 %), bi jim bilo nerodno, če bi jih drugi videli z učencem s posebnimi potrebami (18 %). Ugotovljeno tudi pomeni, da nisva potrdili hipoteze, da učenci mislijo, da bi prijateljstvo z učenci s posebnimi potrebami negativno vplivalo na njihov ugled v družbi, saj je tako odgovorilo minimalno število učencev.

Specialna pedagoginja Olga Veldin Bednjanič je izpostavila, da učenci s posebnimi potrebami potrebujejo poseben pristop, saj so drugačni, zato se je potrebno v njihove težave vživeti in jim izkazati spoštovanje in zaupanje. Meni, da se težje vključujejo v družbo, zato si težje najdejo prijatelje, velikokrat se drugim bojijo približati, saj jih sošolci zaradi drugačnosti zasmehujejo in ponižujejo. Socialna pedagoginja Kristina Podgorelec je povedala:« *Z učenci, ki obiskujejo šolo s prilagojenim programom pa večinoma ni težko razviti dobrega odnosa. Ti učenci so posebni tudi na tem področju.*» Meni, da je vsak otrok s svojimi težavami poseben, zato potrebuje poseben pristop. Zaupajo pa le takrat, kadar se počutijo varne in sprejete. Njihovo zaupanje si pridobiš tako, da si do njih pošten, odkrit, prijazen, jim pomagaš, če pomoč potrebujejo. Včasih pa je dovolj samo to, da najdejo nekoga, ki jim je pripravljen prilsuhiniti. Zagotovo pa smo ljudje različni, nekaterim drugačno ni tuje bodisi zaradi domače izkušnje bodisi zato, ker so preprosto takšni ljudje.

O sprejemanju učencev s posebnimi potrebami smo diskutirali tudi na srečanju fokusne skupine in ugotovili, da ne smemo delati razlik, da jih moramo sprejeti takšne kot so, saj so konec koncev tudi oni ljudje kot mi vsi. Pri tem moramo upoštevati njihova načela, misliti pa moramo tudi na to, da vse okoli sebe sprejemajo drugače kot mi. Učenka Maša je to izrazila z besedami: »Velika prednost je, da smo jih lahko spoznali, ker jih dosti ljudi izločuje iz družbe in to, da smo jih lahko spoznali, je v bistvu za nas bila kot nekakšna nagrada, in ko se družimo skozi leta, postajamo še boljši prijatelji, kot smo bili.« in pa Zala: »Pozitivno, zato ker smo spoznali drugačne ljudi, ki so drugačni od nas, ampak so v bistvu čisto isti.« Tudi učenci, ki so sodelovali v eksperimentu v večini menijo, da so učenci s posebnimi potrebami drugačni, večina pa bi jih sprejela medse. Nekateri so priznali, da bi s tem imeli težave, ampak bi se nekako potrudili, nekaj pa jih odkrito priznava, da bi jih mogoče sprejeli ali pa o tem še niso prepričani.

Ob vsem sva se spraševali, kako pa se na naši šoli sploh počutijo učenci s posebnimi potrebami. Sami sva do njih naravnani pozitivno in jih popolnoma sprejemava, predvidevali pa sva, da se oni sami ne počutijo dovolj sprejeti s strani svojih sošolcev in drugih učencev šole. Ankete so pokazale, da se jih 42 % odlično počuti v svojem razredu, 26 % dobro, 16 % slabo, 11 % pa se počuti hkrati dobro in slabo, medtem ko je 5 % izrazilo, da se počuti nelagodno. 50 % meni, da jih sprejemajo vsi učenci v razredu, 44 % pa da jih sprejemajo samo nekateri sošolci. Žalostno se nama zdi, da 6 % učencev meni, da jih sošolci sploh ne sprejemajo, saj si ne predstavlja kako težko mora biti vrstniku, ki se tako počuti. 57 % učencev s posebnimi potrebami je že imelo slabo izkušnjo s sošolci, predvsem kreganje, izsiljevanje, ukazovanje, nekateri pa se iz njih tudi norčujejo. 12 % meni, da jih do sedaj sošolci še niso sprejeli, prav toliko jih meni, da jih sošolci žalijo. 64 % meni, da so jim sošolci vedno pripravljene pomagati, 36 % pa meni, da le včasih. Nihče ni odgovoril, da jim sošolci sploh niso pripravljene pomagati, kar se nama zdi pohvalno in pomeni, da učenci znajo pristopiti drug k drugemu. S tem sva delno potrdili najino hipotezo, da se učenci s posebnimi potrebami na Osnovni šoli Ormož ne čutijo dovolj sprejeti s strani svojih vrstnikov.

84 % anketirancev pozna osnovno šolo, ki jo obiskujejo samo otroci s posebnimi potrebami, kar pomeni, da je sodelovanje in osveščanje na tem področju uspešno. Socialna pedagoginja Kristina Podgorelec, katere matična šola je Osnovna šola Stanka Vraza v Ormožu, je izpostavila, da pozna otroke, ki imajo velike težave v odnosu z učenci s posebnimi potrebami, posebej tistimi na vozičkih: » Nekateri kažejo strah pred njimi ...« Učenci te šole se veliko povezujejo z ostalimi šolami v okolju, saj želijo slediti svoji viziji, preko katere želijo okolju pokazati kdo so in kakšni so, kaj znajo in kaj zmorejo. Učenci fokusne skupine pa so izpostavili: » Od začetka nismo vedeli, kako naj se obnašamo do njih ..., Val je povedal: »Imeli smo predsodke in ko smo jih dobro spoznali, smo ugotovili, da so normalni ljudje.«, Zala pa je dodala: » Najprej smo mislili, da so drugačni in da z njimi ne bomo mogli ničesar delati ...« Vse te izjave nakazujejo, da so pri učencih sprva obstajali neki občutki dvoma. Tudi vodja projekta *To smo mi – drugačnost nas bogati* je povedala: »V začetku je bilo malo bojzani ... Ena od najinih hipotez je bila tudi, da učenci prvotno ob neposrednem stiku z otroki s posebnimi potrebami, ki obiskujejo Osnovno šolo Stanka Vraza, občutijo strah in odpor, vendar sva ugotovili, da to niso edina čustva, ki se pri učencih pojavljajo, zato sva hipotezo ovrgli. V eksperimentu, ki sva ga izvedli z najinimi sošolci, smo se neposredno družili z učenci osnovne šole s prilagojenim programom, da bi raziskali ali obstaja razlika med občutki pred in po delavnici. Pred delavnico so bili v največji meri prisotni občutki zadovoljstva, sreče in veselja. Štirikrat se je pojavil odgovor, da so učenci občutili strah, občutili pa so tudi odpor. 1 učenec je priznal, da je občutil prezir, prav tako je 1 učenec svoje občutke označil kot mešane. Med druženjem se je povečal občutek veselja, zmanjšal občutek zadovoljstva, občutek sreče pa je izrazilo enako število učencev. Povečal se je tudi občutek odpora, zmanjšal pa prisoten strah. Noben učenec pa ni več občutil prezira ali imel mešanih občutkov. Več kot polovica učencev je po druženju občutila zadovoljstvo, skoraj tretjina veselje, občutek sreče pa se je zmanjšal. Najbolj naju je razveselil podatek, da nihče od učencev po delavnici ni več imel negativnih občutkov. Učiteljica Irena Blagovič pa je izpostavila: »Oni so takšni kot so in takšne jih moramo sprejeti. Meni, da je to še vedno tabu tema, da ostali učenci mislijo, da so učenci OŠ Stanka Vraza neumni. Učiteljica

Aleksandra Kociper je povedala: »Uživala sem ob spremljanju naših učencev. Sprva so bili zadržani in nesproščeni, skozi proces so postajali sproščeni.«

Tako je bila ena izmed najinih hipotez, da projekti, ki vzpodbujajo neposredno druženje vrstnikov z učenci s posebnimi potrebami, krepijo strpnost do drugačnih. Ker si želiva, da bi učenci drugačnost jemali kot nekaj pozitivnega, nama je bilo pomembno raziskati medvrstniško sodelovanje z omenjeno šolo Stanka Vraza skozi projekt *To smo mi – drugačnost nas bogati*, v katerega so že šesto leto vključeni učenci naše šole, ki v letošnjem šolskem letu obiskujejo 6. razred, in izhaja iz spoštovanja do drugačnih otrok. Vodja projekta na naši šoli, učiteljica Irena Blagovič je poudarila: »Ne smemo si zatiskati oči pred drugačnimi otroci, ampak moramo drugačnost sprejemati.« Sam projekt vidi kot veliko življenjsko izkušnjo za učence. Povratne informacije nekdanjih razrednikov učencev 6. razreda so bile zelo pomembne, saj menijo, da tovrstni projekti pozitivno vplivajo na učence, jim širijo obzorja, krepijo strpnost do drugačnih, rušijo stereotipe, vzbuja občutke sočutja in solidarnosti, hkrati pa podira tabuje in meje med obema šolama. Zgoraj omenjeno hipotezo sva z ugotovljenim potrdili. Vse skupaj pa je postalo še bolj zanimivo in jasno, ko sva odkrivali občutke najinih sošolcev skozi delavnico, saj jih je kar 76 % navedlo, da so se njihovi občutki po delavnici spremenili. 94 % bi delavnico takoj ponovili, saj se jim je zdela izkušnja zabavna in zanimiva. To priložnost bodo imeli, saj že tečejo priprave za naslednjo delavnico.

Velik in pomemben del najine raziskovalne naloge je bilo srečanje fokusne skupine, ki ni služila le kot potrditev in razjasnitev rezultatov anket, temveč tudi temu, da sva dobili mnenja učencev, ki ob medvrstniških druženjih odraščajo in tako razvijajo pozitivne vrednote za življenje. Kot je povedala Zala razvijajo: »Spoštovanje, razumevanje, znanje.« Jan pa je izpostavil: »Ja, s tem širimo obzorja.« Od posameznikov, s katerimi sva se družili, sva dobili potrditev, da je napredek na področju vključevanja otrok s posebnimi potrebami viden, da se zavedamo, kako pomembno je sprejemanje drugačnih. Kot je zaključila učiteljica Aleksandra Bratuša: »Želim jim, da bodo to bogastvo, ki so ga prejeli ob tej izkušnji s prijatelji iz OŠ Stanka Vraza znali ceniti in ga ponesti v svoja življenja.«

Čutiti je, da se vsi skupaj zavedamo, kako pomembno je, da se z drugačnostjo »spopademo« na ustrezen način. Tako lahko ljudem prihranimo marsikatero slabo izkušnjo, ki bi jih prizadela in oddaljila. Vsi smo ljudje, ne glede na to, kakšni smo. Vedno pa se bodo našli posamezniki, ki jih drugačnost ovira, sami pa verjameva, da je dobro, da je vsak od nas po svoje malo »drugačen.«

5. ZAKLJUČEK S SMERNICAMI ZA NAPREJ

Najina raziskovalna naloga je pokazala, da vrstniki v splošnem zelo dobro sprejemajo učence s posebnimi potrebami, na drugačnost pa gledajo kot na izziv in priložnost, da pristopimo drug k drugemu in prerastemo stereotipe in tabuje. Razumeti moramo, da so učenci s posebnimi potrebami prav tako ljudje, kot jaz in ti, le da razmišljajo drugače, se drugače vedejo, zaradi tega pa niso nič slabši.

Skozi najino raziskovanje sva potrdili dve hipotezi, dve ovrgli in eno delno potrdili. Hipotezo, da učenci na splošno menijo, da se pojem otroci s posebnimi potrebami nanaša na otroke, ki se težje učijo, sva potrdili z anketnim vprašalnikom, na katerem je več kot polovica učencev odgovorila, da so to učenci, ki se težje učijo. Drugo hipotezo, da učenci mislijo, da bi prijateljstvo z učenci s posebnimi potrebami negativno vplivalo na njihov ugled v družbi, sva ovrgli, saj so učenci v vprašalniku in v fokusni skupini povedali ravno nasprotno. Tretjo hipotezo, ki trdi, da se otroci s posebnimi potrebami na Osnovni šoli Ormož ne počutijo dovolj sprejeti s strani svojih vrstnikov, sva delno potrdili, saj polovica učencev meni, da jih sprejemajo vsi sošolci, malo manj kot polovica jih meni, da jih sprejemajo le nekateri, le nekaj pa jih meni, da jih sošolci sploh ne sprejemajo. To sva ugotovili z anketnim vprašalnikom, ki so ga reševali učenci s posebnimi potrebami Osnovne šole Ormož. Četrto hipotezo, ki trdi, da učenci prvotno ob neposrednem stiku z učenci s posebnimi potrebami, ki obiskujejo Osnovno šolo Stanka Vraza, občutijo strah in odpor, sva ovrgli. V anketnem vprašalniku in fokusni skupini, ki sva jo izvedli z učenci Osnovne šole Ormož in na delavnici, kjer so bili vključeni učenci Osnovne šole Stanka Vraza, sva ugotovili, da je večina učencev občutila veselje in srečo. Peto hipotezo, ki pa trdi, da projekti, ki vzpodbujajo neposredno druženje vrstnikov z učenci s posebnimi potrebami, krepijo strpnost do drugačnih, sva potrdili. To hipotezo sva podkrepili s številnimi dokazi s strani mlajših učencev v fokusni skupini in starejših učencev, ki so se udeležili plesne delavnice z učenci Osnovne šole Stanka Vraza ter intervjujev strokovnih delavcev.

Z učenci osmega razreda Osnovne šole Ormož in z učenci Osnovne šole Stanka Vraza sva izvedli plesno delavnico, saj sva hoteli ugotoviti, kakšni bodo občutki učencev pred in po druženju. Ugotovitve so nama bile zelo všeč. Najprej so bili učenci prestrašeni, vendar so se tekom delavnice navadili, se sprostiti, tako da so bili po druženju občutki le še pozitivni. Planirava še eno delavnico, ki bo potekala pred materinskim dnem, v njej bodo učenci izdelovali različne izdelke in bo prav tako ponudila veliko možnosti za ponovno druženje.

Ker tudi sami podpirava drugačnost, sva se udeležili natečaja Portreti drugačnosti v okviru Tedna možganov SiNAPSE, slovenskega društva za nevroznanost, na katerem sva izdelali strip, v katerem sva ponazorili težave, s katerimi se spoprijemajo otroci s posebnimi potrebami. Zdaj čakava na informacijo o uvrstitvi.

Projekt *To smo mi – drugačnost nas bogati* sva promovirali tako, da sva tudi sami oddali prispevek za KTV Ormož iz prve delavnice, ki sva jo izvedli na Osnovni šoli Stanka Vraza. Tudi nadaljnjo delavnico bova predstavili lokalni skupnosti, prav tako pa bova predstavili rezultate najine raziskovalne naloge učencem naše šole.

V prihodnosti bova razmislili o izvedbi aktivnosti, s katerimi bi lahko še bolj razvijali strpnost do drugačnosti in s tem sprejemanje učencev s posebnimi potrebami na naši šoli in v okolju. Pomembno je, da ohranjamo in razvijamo načine sodelovanja, najti pa moramo tudi nove poti in priložnosti, da bodo občutili, da so med svojimi vrstniki zaželeni in dobrodošli. Projekti, ki podpirajo takšna sodelovanja, so le ena od možnosti, rezultati druženj pa dokazujejo, da vsi skupaj delamo dobro.

6. LITERATURA

Kesič Dimic, K. Vsi učenci so lahko uspešni: napotki za delo z učenci s posebnimi potrebami. Ljubljana: Rokus Klett, 2015.

Klemenčič, S., Hlebec, V. FOKUSNE SKUPINE KOT METODA PRESOJANJA IN RAZVIJANJA KAKOVOSTI IZOBRAŽEVANJA. Ljubljana: Andragoški center Slovenije, 2007. Dostop: <http://poki.acs.si/documents/N-49-3.pdf> (22. 1. 2015)

Osnovnošolsko izobraževanje mladine in odraslih v Sloveniji ob koncu šolskega leta 2011/12 in na začetku šolskega leta 2012/13. Statistični urad RS. Dostop: <http://www.stat.si/StatWeb/glavnanavigacija/podatki/prikazistaronovico?IdNovice=5427> (12. 2. 2106)

Osnovna šola Stanka Vraza. Dokumenti šole. Dostop: <http://www.osstankavraza.si/> (10. 12. 2015)

Usmerjanje otrok s posebnimi potrebami. Zavod RS za šolstvo. Dostop: <http://www.zrss.si/o-nas/usmerjanje-otrok-s-pp> (19. 12. 2015)

Usmerjanje otrok s posebnimi potrebami v programe vzgoje in izobraževanja. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Dostop: http://www.mizs.gov.si/si/delovna_podrocja/direktorat_za_predsolsko_vzgojo_in_osnovno_solstvo/izobrazevanje_otrok_s_posebni_potrebami/usmerjanje_otrok_s_pp/ (1. 3. 2016)

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami. Uradni list RS, 58/2011. Dostop: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=201158&stevilka=2714> (11. 1. 2016)

Žerovnik, A. Otroci s posebnimi potrebami. Ljubljana: Družina, 2004.

7. PRILOGE

PRILOGA A: ANKETNI VPRAŠALNIK TEHNIKE ASOCIACIJ

Lep pozdrav! Sva Zala in Lea, učenki 8. b razreda Osnovne šole Ormož. Tema najine raziskovalne naloge je odnos vrstnikov do drugačnosti. To temo sva izbrali, ker bi želeli raziskati odnos vrstnikov do učencev s posebnimi potrebami. Vprašalnik je del najine raziskovalne naloge, ki nama bo pomagal pri iskanju odgovorov. Skrbno preberi spodnje trditve, nato pa obkroži **4 trditve**, ki jih povezuješ s pojmom učenec s posebnimi potrebami. Premisli in iskreno odgovori. Vprašalnik je anonimen. Zahvaljujemo se ti za sodelovanje!

Lea Husel in Zala Cunk

Kaj pomeni pojem UČENEC S POSEBNIMI POTREBAMI?

Ne vem.	Učenec, ki se težje uči.
Učenec, ki nima nobenih težav.	Učenec, ki hodi na osnovno šolo stanka vraga.
Učenec, ki je drugačen.	Učenec, ki je takšen kot vsi ostali.
Učenec, ki ne hodi v šolo.	Učenec, ki mu učitelji veliko pomagajo.
Učenec, ki je slaba oseba.	Učenec, ki je prijazen do vseh.
Učenec s katerim se ne želim družiti.	Učenec, ki izgleda drugače kot vsi ostali.
Učenec, ki je tih in sramežljiv.	Učenec, ki je čuden.

PRILOGA B: ANKETNI VPRAŠALNIK ZA UČENCE O UČENCIH S POSEBNIMI POTREBAMI

Anketni vprašalnik

Lep pozdrav! Sva Zala in Lea, učenki 8. b razreda Osnovne šole Ormož. Tema najine raziskovalne naloge je odnos vrstnikov do drugačnosti. To temo sva izbrali, ker bi želeli raziskati odnos vrstnikov do učencev s posebnimi potrebami. Vprašalnik je del najine raziskovalne naloge, ki nama bo pomagal pri iskanju odgovorov. Vprašanja natančno preberi in obkroži črko pred odgovorom, ki si ga izbral/-a. Premisli in iskreno odgovori. Vprašalnik je anonimen. Zahvaljujemo se ti za sodelovanje!

Lea Husel in Zala Cunk

Spol: M Ž Starost: _____ Šola: _____

1) Ali poznaš pojem **otroci s posebnimi potrebami**?

- a) Da.
- b) Ne.

Na vprašanja 2–8 odgovoriš, če si na vprašanje 1 odgovoril/-a z **DA**.

2) Kako bi pojem razložil?

_____.

3) Ali so na vaši šoli učenci s posebnimi potrebami?

- c) Da.
- d) Ne.
- e) Ne vem.

4) Ali so v tvojem razredu učenci s posebnimi potrebami?

- a) Da.
- b) Ne.
- c) Ne vem.

5) Kako bi te učence opredelil/-a z eno besedo? (Obkroži samo 1 odgovor.)

- a) Čudni.
- b) Ubogi.
- c) Drugačni.
- d) Leni.
- e) Moteči.
- f) Drugo: _____.

6) Kakšen je tvoj odnos do njih? (Obkroži samo 1 odgovor.)

a) Enak kot do vseh ostalih učencev šole.

b) Do njih sem zadržan/-a.

c) Zdi se mi čudni in drugačni.

d) Ne sprejemam jih.

e) Drugo: _____.

7) Kakšne težave imajo ti učenci?

_____.

8) Ali bi s takšnim učencem postal/-a prijatelj/-ica?

a) Da.

b) Ne.

c) Moj prijatelj je učenec s posebnimi potrebami.

d) Vseeno mi je.

Če si na vprašanje 8 odgovoril/-a z **NE**, obkroži ali navedi svoj razlog. (Obkroži samo 1 odgovor.)

a) Negativno bi vplivalo na moj ugled.

b) Bilo bi mi nerodno.

c) Zaradi drugačnosti, ki me moti.

d) Je slaba oseba.

e) Se čudno vede.

f) Drugo: _____.

9) Ali poznaš kakšno šolo, katero obiskujejo samo otroci s posebnimi potrebami?

a) Da.

b) Ne.

Če si na vprašanje 9 odgovoril/-a z **DA**, jo poimenuj.

_____.

Še enkrat se ti zahvaljujemo za sodelovanje!

PRILOGA C: ANKETNI VPRAŠALNIK ZA UČENCE S POSEBNIMI POTREBAMI

Anketni vprašalnik

Lep pozdrav! Sva Zala in Lea, učenki 8. b razreda Osnovne šole Ormož. Tema najine raziskovalne naloge je odnos vrstnikov do drugačnosti. To temo sva izbrali, ker bi želeli raziskati odnos vrstnikov do učencev s posebnimi potrebami. Vprašalnik je del najine raziskovalne naloge, ki nama bo pomagal pri iskanju odgovorov. Vprašanja natančno preberi in obkroži črko pred odgovorom, ki si ga izbral/-a. Premisli in iskreno odgovori. Vprašalnik je anonimen. Zahvaljujeva se ti za sodelovanje!

Lea Husel in Zala Cunk

1) Kako se **počutiš** med sošolci v razredu?

- a) Odlično.
- b) Dobro.
- c) Slabo.
- d) Zelo slabo.
- e) Drugo: _____.

2) Ali meniš, da te sošolci **sprejemajo**?

- a) Da, vsi.
- b) Da, vendar samo nekateri.
- c) Ne.

3) Zakaj tako meniš? Razloži.

4) Ali so ti sošolci pripravljeni pomagati?

- a) Da, vedno.
- b) Včasih.
- c) Ne.

5) Ali te je kdo od sošolcev že kdaj prosil za pomoč?

- a) Da.
- b) Ne.

6) Ali si imel/-a do sedaj kakšno slabo izkušnjo s sošolci?

- a) Da.
- b) Ne.

Če si na vprašanje 6 odgovoril/-a z **DA**, zapiši svoje slabe izkušnje s sošolci.

7) Ali te pri odnosu sošolcev do tebe kaj posebej moti?

- a) Da.
- b) Ne.

Če si na vprašanje 7 odgovoril/-a z **DA**, zapiši, kaj te moti.

8) Kako se počutiš v družbi ostalih učencev na šoli?

- a) Odlično.
- b) Dobro.
- c) Slabo.
- d) Zelo slabo.
- e) Drugo: _____.

Še enkrat se ti zahvaljujemo za sodelovanje!

PRILOGA D: INTERVJU S SPECIALNO PEDAGOGINJO

1. Zakaj ste se odločili za ta poklic?
2. Kaj je vodilo vašega dela?
3. Kateri je najtežji del vašega poklica in če se, s kakšnimi težavami se soočate?
4. Kako prepoznate otroke s posebnimi potrebami?
5. Na kakšen način razvijete ustrezen odnos z učenci s katerimi delate?
6. Ali se je otrokom s posebnimi potrebami težko približati oz. pridobiti njihovo zaupanje?
7. Vam učenci zaupajo tudi kakšne osebne težave?
8. Ali menite, da ostali učenci sprejemajo otroke s posebnimi potrebami? Prosiva, da odgovor utemeljite.
9. Ali vaša šola sodeluje v kakšnih projektih v povezavi z drugimi osnovnimi šolami v katere so vključeni otroci s posebnimi potrebami ?
10. Ali imajo takšni projekti pozitivne ali negativne učinke na otroke s posebnimi potrebami? Prosiva, da odgovor utemeljite.
11. Če bi imeli možnost zamenjati poklic, ali bi ga in zakaj?

PRILOGA E: INTERVJU S SOCIALNO PEDAGOGINJO

1. Zakaj ste se odločili za ta poklic?
2. Kaj je vodilo vašega dela?
3. Kateri je najtežji del vašega poklica in če se, s kakšnimi težavami se soočate?
4. Katera je vaša matična osnovna šola?
5. Ali delate tudi na drugih osnovnih šolah?
6. V čem se prilagojeni program razlikuje od programa drugih javnih osnovnih šol?
7. Kako prepoznate otroke s posebnimi potrebami?
8. Na kakšen način razvijete ustrezen odnos z učenci s katerimi delate?
9. Ali se je otrokom s posebnimi potrebami težko približati oz. pridobiti njihovo zaupanje?
10. Vam učenci zaupajo tudi kakšne osebne težave?
11. Ali menite, da ostali učenci sprejemajo otroke s posebnimi potrebami? Prosiva, da odgovor utemeljite.
12. Ali vaša šola sodeluje v kakšnih projektih v povezavi z drugimi osnovnimi šolami? Katerimi?
13. Ali imajo takšni projekti pozitivne ali negativne učinke na otroke s posebnimi potrebami? Prosiva, da odgovor utemeljite.
14. Če bi imeli možnost zamenjati poklic, ali bi ga in zakaj?

PRILOGA F: INTERVJU Z VODJO PROJEKTA To smo mi – drugačnost nas bogati

1. Ste vodja projekta **To smo-mi drugačnost nas bogati**. Kaj vas je spodbudilo k temu, da ste s projektom sploh pričeli?
2. Kaj je bistvo, rdeča nit projekta?
3. Kakšne prednosti ali pomanjkljivosti vidite v tem projektu?
4. Zakaj ste se odločili ravno za generacijo učencev, ki sedaj obiskujejo 6. a razred Osnovne šole Ormož?
5. Tem učencem ste bili razredničarka prva tri leta njihovega šolanja. Menite, da so ta projekt dobro sprejeli?
6. Kako ste sami doživljali vaše učence skozi projekt?
7. Menite, da je projekt pozitivno ali negativno vplival na njih? Prosiva, da odgovor utemeljite.
8. Ali imajo takšni projekti pozitivne ali negativne učinke na otroke s posebnimi potrebami? Prosiva, da odgovor utemeljite.
9. Ali menite, da ostali učenci sprejemajo otroke s posebnimi potrebami? Prosiva, da odgovor utemeljite.

PRILOGA G: Vprašanja fokusne skupine

1. Učenci 6. razreda ste že šesto leto zapored vključeni v projekt *To smo mi – drugačnost nas bogati*. Ali veste, kakšen je namen tega projekta?
2. Kdo vam je ta projekt v 1. razredu predstavil?
3. Kako so vam projekt predstavili, na kakšen način?
4. Ali se spomnite vašega prvega srečanja z učenci, ki obiskujejo OŠ Stanka Vraza?
5. Kdaj je bilo to srečanje in kje? Kaj ste počeli na srečanju?
6. Ali bi lahko povedali, kako ste se počutili, preden ste šli na to delavnico, na to prvo srečanje? Kaj ste si mislili?
7. Ali vas je bilo kaj strah?
8. Kakšni so bili vaši občutki po tem prvem srečanju?
9. Kakšno mnenje ste imeli takrat v 1. razredu o učencih s posebnimi potrebami?
10. Kako pogosto potekajo vaša srečanja?
11. Kaj ponavadi počnete na teh srečanjih?
12. Kje pa potekajo srečanja?
13. Ali se s katerimi učenci, ki obiskujejo OŠ Stanka Vraza, srečujete tudi izven teh šolskih srečanj, ki jih organizirajo učiteljice?
14. Ali je kdo med vami s katerim od teh učencev spletel prijateljsko vez?
15. Ali menite, da je to večletno druženje z učenci s posebnimi potrebami iz OŠ Stanka Vraza na vas pozitivno ali negativno vplivalo? Prosim, če svoj odgovor utemeljite.
16. Kaj torej danes menite o učencih, ki obiskujejo OŠ Stanka Vraza?
17. Česa si še želite, kakšnih srečanj si še želite z njimi?

PRILOGA H: Vprašanja za učence, ki so sodelovali v eksperimentu

Analiza 1. delavnice na Osnovni šoli Stanka Vraza – *Drugačnost nas bogati*

1. Kakšna se ti je zdela delavnica na **OŠ Stanka Vraza**? (Obkroži samo 1 odgovor.)

a) Zabavna.

b) Zanimiva.

c) Prijetna.

d) Brez veze.

e) Nezanimiva.

f) Mučna.

g) Drugo: _____.

2. Kateri občutki so bili pri tebi prisotni **pred druženjem z učenci Osnovne šole Stanka Vraza**? (Obkrožiš lahko največ 2 odgovora.)

a) Strah.

b) Prezir.

c) Odpor.

d) Veselje.

e) Sreča.

f) Zadovoljstvo.

g) Drugo: _____.

3. Kateri občutki so bili pri tebi prisotni **med samim druženjem**? (Obkrožiš lahko največ 2 odgovora.)

a) Strah.

b) Prezir.

c) Odpor.

d) Veselje.

e) Sreča.

f) Zadovoljstvo.

g) Drugo: _____.

4. Ali se ti zdi, da so se tvoji občutki **po druženju spremenili**?

a) Da.

b) Ne.

c) Ne vem.

5. Kako bi opredelil/-a svoje občutke **po druženju**? (Obkrožiš lahko največ 2 odgovora.)

a) Strah.

b) Prezir.

c) Odpor.

d) Veselje.

e) Sreča.

f) Zadovoljstvo.

g) Drugo: _____.

6. Ali bi druženje ponovil/-a?

a) Da.

b) Ne.

c) Ne vem.

7. Svoj odgovor utemelji:
